

Veto

STUDENTENWEEKBLAD VAN DE LEUVENSE OVERKOEFELENDE KRINGORGANISATIE - JAARGANG 18, 1991-1992, NUMMER 6, MAANDAG 4 NOVEMBER 1991

Interfakultaire Raad 'raadpleegt' Kulak

Wachten tot 16 november

Het plotse overlijden van Frans Van Cauwelaert, de nieuwe rektor van Kampus Kortrijk (Kulak), heeft de Kortrijkse universiteit voor een aantal onverwachte problemen geplaatst. Volgens het Gewoon Reglement Structuur (GRS) moet de Kortrijkse Interfakultaire Raad (IFR - te vergelijken met de Leuvense Akademische Raad) een opvolger 'aanstellen'. Deze procedure vond nooit eerder plaats, en leidde dan ook tot nogal wat misverstanden. Intussen heeft de IFR beslist om tot een 'Raadpleging' over te gaan. Toch ziet het er naar uit dat die beslissing een beetje tegen heug en meug genomen werd.

De aanstelling van de nieuwe Kulak- rektor verloopt niet van een leien dakje. Artikel 17 van het GRS stipuleert nochtans: "Binnen de maand na voornoemd overlijden (...) draagt de Interfakultaire Raad van de Kampus Kortrijk een kandidaat voor aan de Akademische Raad. De Akademische Raad gaat tot een nieuwe benoeming over." De opvolger van een overleden Kulak- rektor moet dus niet verkozen worden. Dat werd wel eens over het hoofd gezien, niet in het minst aan de Kulak zelf. Nochtans vermeldde Campuskant de integrale procedure in haar nummer van 18 april, nog voor de verkiezing van Van Cauwelaert.

Profiel

Toch reageerden sommigen aan de Kulak tamelijk onstemd toen de IFR niet onmiddellijk overging tot een rektorverkiezing. De Kulak is een kleine kampus, en er werd dan ook danig wat afgeroddeld - 'gespekuleerd' zoals dat

heet. Prof. De Coninck, voorzitter van de Groepsraad van Letteren en Wijsbegeerte, moest met een circulaire de gemoederen in zijn fakulteit bedaren. De taal hiervan wijst alleszins op een klimaat van ongenoegen: "Ik heb vastgesteld dat er dat er onduidelijkheid bestaat. (...) Er zijn vooral twee vragen gerezen: waarom worden niet zonder meer verkiezingen georganiseerd? en wat is het voorwerp van de raadplegingen van Mgr. G. Maertens?"

Die "raadplegingen van Mgr. G. Maertens" hadden betrekking op de beslissing van de IFR. De IFR schoof de aanduiding van een nieuwe rektor immers voor zich uit. Na een discussie over de te volgen procedure werd beslist om oud- rektor Maertens tot 'informateur' aan te stellen. Hem werd gevraagd na een 'brede consultatie' een profiel van een nieuwe Kulak- rektor op te stellen, en zo mogelijk een (of enkele) kandidaat- rektor(en) aan de IFR voor te dragen. Het resultaat van zijn werkzaamheden

vervolg op p.2 ▶

KLAPSTUK - Vorige week werd Klapstuk, het tweejaarlijkse dansfestival, afgesloten met een fuif in het Stuc. Binnenin een evaluatie van de laatste voorstellingen en een terugblik op het volledige festival. Pagina's zes tot en met acht.

Elfi elfi is eigenlijk ee,1 klub voor gevorderde stotteraaars. Gevorderd, jawel, want de bbegginelingen zzzitten nnnog aan één-één-één... De klub heeft nu een praatkafée, voor lange avonden. Maar geef toe, ze hebben het al bijna onder de knie. U ook, als u eerst p.4 doorworstelt.

Over knieën gesproken, tegenwoordig vinden ze het al obsceen als u die gewrichten bloot laat. Let wel, obsceen is nog lang niet te vergelijken met vulgair. Met andere woorden, dit jaar beleefden we de laatste 24-urenloop zonder verplichte lange broek. Trek nu ten strijde tegen de zedeloosheid der beroeps- en amateursporters! Verzamelen op p.5

Serius nu. Onze literaire informanten melden ons dat een zekere Tom L., dichter, tegenwoordig steeds vaker in de Alma vertoef. Navraag leerde ons dat betrokkene enkel op zoek is naar zijn podiumbeest. Het betreft een zwijfje, gehuld in een kartonnen doos. Het verdween tijdens een signeersessie. Misschien is dit een tip: het stinkt al een poosje op p.10

De discussie over het behoud van een vrijwilligersleger is alweer compleet achterhaald. De blauwe lening is de naam. Vanaf nu wordt de intrest omgezet in legerijd. De Amerikanen hebben met deze formule hun vrijheidsbeeld eindelijk kunnen albetalen. En daar zijn ze trots op. Kijk zelf maar, op p.3

Eric Tollens, gebruint onder de Afrikaanse zon.

(Foto Wim Glorieux)

Veto sprak met Eric Tollens (Deel 1)

Landbouw is de motor van alle ontwikkeling

Naar aanleiding van de jaarlijkse 11.11.11-kampagne, had Veto een uitgebreid gesprek met professor Eric Tollens, verbonden aan de landbouwfakulteit van de KU Leuven. Eric Tollens is landbouwekonom en zonder enige twijfel een van de mensen aan deze universiteit die het best op de hoogte is van de ontwikkelingsproblematiek. Door zijn vele Afrika-reizen is hij vertrouwd met de meest recente ontwikkelingen op dat kontinent. In het eerste deel van het gesprek spitsen we ons toe op de analyse van de huidige economische situatie van het Afrikaans kontinent, meer bepaald op de toestand in de landbouwsector.

Veto: Tot voor enkele jaren waren velen er vast van overtuigd dat de ontwikkeling van de Derde Wereld in de eerste plaats een zaak was van industriële ont-plooiing. Nu gaan steeds meer stemmen op van mensen die de landbouw als motor van de ontwikkeling zien. Kan u zich, als landbouwekonom, aansluiten bij deze nieuwe visie?

Tollens: "Als een land zijn basisvoedsel niet zelf kan produceren, is het zeer moeilijk om een industriële ontwikkeling op gang te brengen, omdat de deviezen die verdiend worden met de verkoop van industrieproducten of grondstoffen gebruikt moeten worden om voedsel te importeren. Bovendien kan de industrie nooit de werkgelegen-

heid scheppen die de bevolking laat delen in de ontwikkeling. Dat is het drama van de mijnbouw in veel ontwikkelingslanden: zij moet alle deviezen opbrengen maar creëert geen werkgelegenheid. Zelfs heel Gécamines in Zaire heeft geen vijftigduizend arbeidsplaatsen. Industriële ontwikkeling is dus meestal onevenwichtige ontwikkeling, die een groot deel van de bevolking verpauperd achterlaat. De landbouw en de landbouwindustrie vormen eigenlijk de enige grote sektor die voldoende mensen kan opslorpen. Bovendien krijg je bij een landbouwontwikkeling een produktiviteitsstijging die mensen vrijmaakt voor de industrie, maar dan op een evenwichtige manier, waarbij de lonen in de industrie ook laag blijven."

"Als je goed kijkt naar de ontwikkeling van het Westen, inclusief Japan, dan merk je dat de landbouw zich overal als eerste heeft ontwikkeld. Nu nog trekken landen als Brazilië en Mexico zich eigenlijk op aan hun landbouw. Het is zo dat de landbouw een surplus moet genereren, inkomsten voor de overheid, en dus de middelen moet vrijmaken om de industriële ontwikkeling mogelijk te maken. Zo vermijd je bovendien dat het kapitaal allemaal geïmporteerd moet worden, want dat leidt onvermijdelijk tot onafhankelijkheid, een schuldenprobleem, enzovoort."

Tollens: "Het is duidelijk dat de ontwikkelingslanden allemaal meer industrie wensen. De vraag is alleen: welk soort industrie? Sinds het eksperiment van de onafhankelijkheid weten we dat het geen zware industrie mag zijn, - staal, steenkool, cement, zware elektriciteit -, want die creëert heel weinig werkgelegenheid, vraagt heel veel kapitaal en wordt vaak onderbenut. De eerste industrie moet gebaseerd zijn op eigen grondstoffen. Landbouwindustrie, maar ook tekstielnijverheid gebaseerd op lokale katoen, schoennijverheid... de zogenaamde "light manufacturers", de industrieproducten die de huishoudens nodig hebben voor de essentiële behoeften. Dergelijke industrie kan volledig draaien op basis van lokaal geproduceerde producten en is zeer arbeidsintensief. Dat belet natuurlijk niet dat als een land bijvoorbeeld bepaalde ertsen heeft, of bepaalde produktiefactoren die gunstig zijn voor de industriële ontwikkeling, men die ook kan benutten, al was het maar om deviezen te verdienen."

Veto: Landbouwgewassen moeten volgens u dus in de eerste plaats dienen voor intern gebruik en verwerking, en pas in de tweede plaats voor de eksport?

Tollens: "Het is zeker dat de landen in kwestie in de eerste plaats deviezen moeten verdienen. Die zijn noodzakelijk om kapitaalgoederen te importeren: transportmateriaal, geneesmiddelen, noem maar op. Ze moeten hun deviezen van ergens halen, ofwel moeten ze gaan lenen, en daar kennen we de gevolgen van. Hoe kunnen ze nu op de meest efficiënte manier aan deviezen raken?"

vervolg op p.9 ▶

Schoenenfabriek

Veto: Industriële ontwikkeling moet dus starten met een nijverheid die op basis van lokale landbouwproducten werkt?

GROEP T INGENIEURS MET VISIE
INDUSTRIËLE HOGESCHOOL LEUVEN

Campus Blauwput • Vuurkruisenlaan 4 • 3000 Leuven • Telefoon 016 230850 • Telefax 016 228343

Begroten met de losse hand

Varkenscyclus bedreigt Almaprijzen

Naar jaarlijkse gewoonte is de directie van het Leuvense studentenrestaurant Alma ook dit jaar weer aan het azen op wat eufemistisch een 'prijsverandering' wordt genoemd. Twee weken geleden presenteerde zij de ontwerpversie van de begroting voor 1992 en daaruit blijkt een tekort van ongeveer 21 miljoen. Er zal dus nog genoeg moeite moeten worden gedaan, wil men tot iets komen wat zelfs maar op een evenwicht lijkt. Overleg tussen de studenten en Alma lijkt voorlopig allesszins weinig goeds te voorspellen.

Het studentenrestaurant Alma heeft twee belangrijke inkomstenbronnen. Ten eerste zijn er de Rijkskolleges voor de Sociale Sektor. Ondanks de beloften van Onderwijsminister Coens, die 168,5 miljoen aan subsidies had voorzien, zou het voor 1992 toch maar om een bedrag van 160 miljoen gaan. Het bleek uiteindelijk louter een handige zet te zijn van Coens. Door een overschatting van de Vlaamse Onderwijsbegroting zou hij immers meer kredieten van de Eksekutieve krijgen, iets wat zijn kabinet alleen maar ten goede komt. Het is nu aan de Raad voor Studentenvoorzieningen (RvS) om die 160 miljoen te verdelen over de verschillende geledingen van de Sociale Sektor. Dit jaar zou voor Alma 102 miljoen voorzien zijn. Dat lijkt een aanzienlijk bedrag, maar men mag niet vergeten dat de Rijkskolleges aan het geheel van de Sociale Sektor in 1986, in het kader van het Sint-Anna besparingsplan, voor Leuven met één derde verminderd zijn.

De tweede inkomstenbron voor Alma zijn de restaurants. De moeilijkste zaak bij het opstellen van de begroting is het voorspellen van die inkomsten. Er zijn al verschillende technieken toegepast, maar het blijft vaak koffiedik kijken. Zo vermeldt het begrotingsdocument de ramingen die de geranten van de verschillende vestigingen maken. Er wordt wel in een randbepijning gesteld dat die schattingen waarschijnlijk te laag zijn. De geranten lijken immers zeker te willen spelen uit angst dat ze anders de omzetcijfers niet zouden halen. Verder schakelde Toon Martens de computer in om bepaalde trends in de verkoop op te sporen en op basis daarvan een extrapolatie te maken.

Jobstudenten

Dergelijke berekeningen moeten wel met een zeer grote korrel zout genomen worden: om 95% betrouwbaarheid van de schatting te bereiken, werkt men met betrouwbaarheidsintervallen van ongeveer 25%. Dit wil zeggen dat het geschatte bedrag maximum 25% te hoog of te laag kan uitvallen wanneer men streeft naar een voor 95% betrouwbare schatting. Nochtans zou een akkurate schatting van deze cijfers geen overbodige luxe zijn: het gaat hier om een bedrag van meer dan 200 miljoen frank. Een berekening van een paar miljoenen meer of minder heeft verregaande implicaties op beslissingen, vooral op die van een eventuele prijsverhoging.

Is de discussie over de omzet van Alma pijnlijk te noemen, rondt lachwekkend is de discussie over de grondstoffen. Ondanks herhaaldelijk protest van de studentenvertegenwoordigers slaagde de directie er jaar na jaar in om cijfers voor te leggen van grondstoffen die 12 maanden later veel lager bleken te zijn. In 1990 bijvoorbeeld bleek men bij de schatting 9 miljoen hoger te zitten dan het effectieve bedrag (119 in plaats van 110 miljoen), en voor het eerste halfjaar van 1991 valt er al een afwijking van 5,2 miljoen op het begrote bedrag te noteren. Verhalen over de cyclische schommelingen van de varkensprijzen (de

varkenscyclus) en over mislukte oostenen dienen de Raad van Beheer er steeds van te overtuigen dat de grondstofprijzen sterk zouden stijgen. Voor 1992 heeft de directie ingezien dat het niet langer mogelijk was dergelijk spelletje verder te spelen, en heeft men in de begroting een bedrag ingeschreven dat gevoelig lager ligt dan de voorbije jaren.

De belangrijkste uitgavenpost voor Alma blijft het personeel. Meer dan 50% van de middelen wordt gebruikt om het personeel (ongeveer 160 eigen mensen plus een heleboel jobstudenten) te kunnen betalen, en het aandeel van die uitgavenpost neemt jaar na jaar een grotere plaats in. Binnen de personeelsgroep is men nu druk bezig met een reorganisatie, iets wat op termijn zou moeten leiden tot een beter werkklimaat en een betere beloning. Vanzelfsprekend zal die operatie financiële consequenties met zich meebrengen.

Burokraten

De hele begrotingsdiscussie wordt overschaduwd door de nieuwe centrale keukens (COP) die Alma binnenkort in gebruik zal nemen. Deze installatie, die meer dan 200 miljoen frank heeft gekost, zou op termijn de uitgaven van de

universiteitsrestaurants aanzienlijk moeten laten dalen. Het personeel zou efficiënter kunnen worden benut, terwijl het hoogtechnologisch kookproces betere kwaliteit aan een lagere kostprijs zou moeten garanderen. Helaas is van dit alles in de begrotingscijfers van 1992 weinig of niets terug te vinden. Wat merkwaardig genoeg wel in de begroting is ingeschreven, is een jaarlijks afbetalingsbedrag van 8 miljoen aan de KU Leuven die nota bene wel eigenaar blijft van de COP-installatie. De studentenfractie vindt het bijzonder vreemd dat Alma geld moet lenen en terugbetalen voor een infrastructuur die grotendeels niet de hare is.

Mompelen

Het is voor alle belanghebbenden wel duidelijk dat het laatste woord over de Alma-begroting nog lang niet is gevallen. De stellingen zijn ingeommen door de verschillende betrokkenen. Nu valt alleen nog af te wachten wie de meest overtuigende argumenten en voorstellen zal hebben om tot een elegante oplossing te komen. Dat zou wel eens een karwei van lange adem kunnen worden.

Kris Hendricks

Rektorraadpleging

Vervolg van p.1
rapporteerde hij op de IFR-vergadering van 30 oktober, vorige woensdag dus.

Informatie-stop

De bevindingen van dat 'rapport-Maertens' blijven intern. De leden van de IFR verbonden zich ertoe om geen verklaringen over het verloop van de vergadering af te leggen. Zo stemde ook studentendepes Kris Declercq ermee in om enkel de versie van het officiële verslag mee te delen aan zijn presidium. Alleen waarnemend rektor Verresen treedt op als woordvoerder.

Verresen: «Die 'informatie-stop' is nodig omdat de versie die in de pers verschijnt, zich dikwijls voor interpretatie leent. Zo werd hier en daar gefluisterd dat de voorgestelde procedure slechts een dekmantel was om iemand uit Leuven te parachuteren, over de hoofden van de betrokkenen in Kortrijk heen. Wel, ik zou hier graag heel uitdrukkelijk willen stellen dat de top van de KU Leuven op geen enkele manier ook maar de minste druk heeft uitgeoefend, en ook geen enkele suggestie in die aard gegeven. De volledige verantwoordelijkheid lag steeds bij de IFR.»

Veto: Volgens het GRS moet de hele procedure voor 4 november afgelopen zijn, maandag dus. Dat lijkt moeilijk haalbaar.

Verresen: «Monseigneur Maertens heeft zijn informatie-opdracht tot een goed einde gebracht. Hij heeft zeer nuttige inlichtingen gegeven over het profiel van een nieuwe rektor. Spijtig genoeg kan er geen overeenstemming bereikt worden over een concrete naam. Ik zal maandag 4 november aan het Bureau van Academische Raad melden dat de IFR moet vaststellen dat zij geen naam van een kandidaat-rektor kan voordragen. Tevens zal ik in naam van de IFR voorstellen om op zaterdag 16 november een algemene 'raadpleging' te houden onder alle stemgerechtigde leden van de Kulak. Mits enkele aanpassingen zal de procedure hiervan dezelfde zijn als bij de vorige verkiezing. Alleen zou alles tot een dag beperkt blijven.»

Veto: U had liever een kandidaat-rektor aan het Bureau van Academische Raad voorgesteld.

Verresen: «Ik zal niet ontkennen dat die hoop er toch ergens was, ja.»

Hiermee zijn meteen een aantal hardnekkige geruchten uit de wereld geholpen. Verresen gaf reeds aan dat er niemand 'geparachuteerd' zou worden. De voorgestelde procedure maakt dat ook formeel onmogelijk: alleen Kulak-leden hebben stemrecht, en alleen Kulak-leden kunnen zich kandidaat stellen. Logisch gezien betekent dit dat de twee runner-up's van Van Cauwelaert, de professoren Vic Nachtergaele (Romaanse) en Georges Macours (Rechten), de voornaamste rektor-kandidaten zijn. Geen van beiden heeft zijn ambitie opgegeven. Bovendien is het weinig waarschijnlijk dat professoren die drie maanden geleden niet wilden meedingen naar het rektorambt, dit nu plots wel zouden doen. Tenzij iemand uit Wetenschappen - Van Cauwelaert kwam uit

Hi-hi-hido.

LEZERS BRIEVEN

Alle lezersreacties kunnen bezorgd worden op het redaktiesekretariaat in de 's Meiersstraat 5, 3000 Leuven.

De brieven moeten betrekking hebben op in Veto behandelde onderwerpen of op Leuvense (studenten)aktualiteit. Anonieme brieven komen nooit in aanmerking: de schrijver moet steeds naam, studiejaar en adres bekenndmaken. Slechts uitzonderlijk, en na uitdrukkelijk en gemotiveerd verzoek, kunnen ze weggelaten worden in Veto.

Brieven die langer zijn dan 35 regels van 68 aanslagen (spaties inbegrepen; dit komt overeen met ±1,5 getikte blz. met dubbele interlinie) worden in principe ingekort. De redactie behoudt zich het recht voor brieven niet te plaatsen.

Obsceen

Graag had ik het artikel van Ilse Steen over Fabres 'Sweet Temptations' eveneens vakkundig de grond ingebracht. Laten we maar beginnen met te zeggen dat Jan Fabre zeer makkelijk af te breken is en dat Ilse Steen dat dan ook heel goed doet. De stijl die hij zich heeft aangemeten, namelijk een avantgardistisch postmodernisme, wordt door mensen met 'gezond verstand' (lees: mensen die niets van zijn werk begrijpen) gewild onder schot genomen.

Het eerste dat haar niet aanstaat is het (bijna) ontbreken van een decor. Nu dacht ik toch te weten dat het sinds Berthold Brecht wel meer de gewoonte was een decor als bijkomstig te beschouwen. Een van de hoofdelementen in de opbouw heeft ze ook al niet begrepen: het stuk begint niet op het podium, maar in de koelissen. Geleidelijk aan verplaatst het zich naar de rand van het podium, daarna wordt heel het podium gebruikt. Op het einde worden alle kostuums die gebruikt werden op het podium geïdentificeerd en verklaren de artiesten zich op het podium. Zo is alles opgeschoven van de koelissen naar het podium.

«De twee gehandikapten die tot vervelens toe lange Duitse dialogen afsteken» (wat dan nog niet waar was

ook, die twee spraken alleen Nederlands): zou het niet kunnen dat dit als parodie bedoeld is op 'Waiting for Godot' van Samuel Beckett, waar twee mannen zinloos op iemand zitten te wachten en tot vervelens toe lange dialogen afsteken?

«Uit de hele voorstelling spreekt zinloosheid.» Als dit als negatief beschouwd wordt, kunnen we wel de helft van de moderne literatuur, met Waiting for Godot op kop, de vuilbak in kieperen. Toegegeven, er zaten ook zwakke scènes in, zoals de grote ziekenhuis-scène, of de *jackpot*-scène, die veel te lang werden uitgesproken en vervelend werkten, maar in vergelijking met vorige werken, is hij op dat punt al sterk vooruitgegaan.

Waar het de zedelijkheid betreft, kan ik begrijpen dat ze geschokt is. Waren zijn vorige stukken eerder amoreel te noemen, dan lijkt hij nu de immorele toer te zijn opgegaan. Of is dit slechts een oppervlakkige interpretatie? In hoeverre is zijn werk geen weerspiegeling van de realiteit? Zoals hij alles uit de hem omringende wereld haalt en een beetje - tot sterk - overdrijft, zo doet hij het ook met de seks. Obsceen kan het wel genoemd worden, vulgair zeker niet.

Kris De Meyer

die fakulteit - zich vooralsnog kandidaat stelt.

Type

Er blijft natuurlijk de vraag welke van de eventuele kandidaat-rectoren het best aan dat fameuze profiel van Mgr. Maertens beantwoordt. Prof. Verresen onderstreept het verdienstelijke van zijn werk, het nuttige van zijn inlichtingen. Maertens' bemerkingen waren echter konfidentiële, enkel bedoeld voor de leden van de IFR. Het door hem opgestelde rektorprofiel maakt immers een keuze tussen bepaalde 'types' van kandidaten. Het is dan ook weinig waarschijnlijk dat die opmerkingen in brede kring verspreid worden.

Walter Pauli

Veto
's Meiersstraat 5
3000 Leuven
(016/22.44.38)

Jaargang 18 nr. 6
4 november '91

Ver. uitg. Pieter De Gryse,
's Meiersstraat 5, Leuven
Hoofdredactie: Dirk Boeckx
Redaktiesekretaris: Pieter De Gryse

Redactie:
Hielke Grootendorst, Walter Pauli,
Ria Vandermassen, Stef Wauters
Doka:

Christine Capeau, Wim Glorieux,
Hielke Grootendorst
Tekeningen: Nix

Layout en vormgeving:
Dirk Boeckx, Donatienne Brasseur,
Pieter Ghijssels, Walter Pauli,
Jan Van der Linden, Ria
Vandermassen, Greet Van Loo,
Maud Vermeire

Medewerkers:
Luc Christiaensen, Gorik de
Henau, Filip De Keukeleere,
Dorinda Dekeyser, Karine
Geukens, Pieter Ghijssels, Kris
Hendricks, Ann Heyrbaut,
Patrick Staudt, Ilse Steen,
Steven Van Garste,
Pieter Vandekerkhove,
Ann Vandermassen, Maud
Vermeire, Lies Wittens
Eindredactie:
Dirk Boeckx, Steven Van Garste

Zetwerk en publiciteit
Alfaset Leuven (016/22.04.66)

Drukkerij Rotatyp Brussel

Oplage 9000 eksemplaren

ISSN-nummer 0773-5162

Abonnementen

Studenten: 250 fr.; niet-studen-

ten: 300 fr.; steun vanaf 600 fr.;

overschrijven op 001-0959719-77

Agenda en Ad Valvas

ten laatste vrijdag voor verschijnen

om 18.00 uur op het redaktie-

adres bezorgen

Redaktievergadering

iedere vrijdagmiddag om 15.00 u

deze week uitzonderlijk om 14.00 u

Studieleningen: liberaal ideeetje

Achteruit, de blauwe versnelling

De toekomstige verkiezingen kunnen dan al belangrijk zijn, minstens even belangrijk is het regeerakkoord dat daarna wordt opgesteld. Die pagina's bevatten de politieke opties die de regering wil lichten. Traditiegetrouw wordt daarin een hele passage aan 'onderwijs' gewijd, en wellicht ook aan studiefinanciering, in enkele kryptische zinnen. Het vorige regeerakkoord van de Vlaamse Eksekutieve was voor een keer wél duidelijk, en bracht meteen deining teweeg: "Voor de minstvermogens zal het systeem van studietoelagen worden verijnd (...). Daarenboven zal een aanvullend systeem van studieleningen worden uitgewerkt." Deze verklaring bleef gelukkig dode letter.

Als het Vlaamse regeerakkoord uit 1988 de bestaande studietoelagen (althans gedeeltelijk) wilde vervangen door individuele leningen, dan was dat in de eerste plaats een liberale eis. Onder impuls van Guy Verhofstadt probeerde de PVV toen op grote schaal te privatiseren. Privatisering betekende voor hen niet alleen dat de Staat allerlei parastaten (Sabena, RTT, ASLK, Gemeentekrediet, NMBS,...) zou afstoten. Het liberale concept behelste ook een verregaande aanpassing van allerlei sociale verzekeringen. Zo ging men in de jaren tachtig over tot een aanvullende regeling voor de pensioenen ('pensioensparen'), en liep men storm tegen de mutualiteiten, een levende reclame voor de individuele ziekteverzekering. Ook studieleningen pasten perfect in dit denkkader.

Drukken

Een van de eerste liberale theoretici die dit standpunt publiek verwoordde, was de bekende KUL-ekonomist prof. De Grauwe. Reeds op het einde van de jaren zeventig pleitte hij in het financieel-ekonomisch weekblad 'Trends' (1/3/1979) voor studieleningen. In datzelfde interview - en dat maakt de tekst meer dan tien jaar later nog steeds interessant - verduidelijkte De Grauwe ook de algemene visie op onderwijs en maatschappij die zijn denken voorafgaat. Zo begint De Grauwe met een aanval in regel op de 'illusie' van de democratisering van het hoger onderwijs en het 'gratis' (sic) toebedelen van hoger onderwijs.

Meer nog: "Het gratis toebedelen van universitair onderwijs heeft inderdaad een verwerpelijk aspect. De gemeenschap subsidieert een activiteit die de-

gene die ervan geniet, toelaat zijn toekomstige financiële en andere opbrengsten te verhogen." Op de vraag of studenten meer zelf zou moeten betalen van zijn studies, antwoordde hij dan ook: "Ik meen van wel." Als een van de meest aangewezen mogelijkheden daarvoor noemde hij "een drastische verhoging van het inschrijvingsrecht gekoppeld aan een systeem van studieleningen."

In de jaren tachtig volgde het beleid gedeeltelijk de denkrichting van De Grauwe. De rooms-blauwe coalitie Martens VI verhoede in 1986 voor het eerst in jaren het inschrijvingsgeld. Tegelijk dacht men aan een stelsel van studieleningen. Studieleningen leken ook voor bepaalde ekonomisten binnen de CVP een interessant alternatief. Zij hadden vooral een besparing van de staatsuitgaven voor ogen. Bij een studiebeurs 'krijgt' de student een bepaald bedrag, bij een studielening moet hij dat bedrag ooit terugbetalen. In theorie zijn leningen dus 'gratis' voor de staat, of worden de kosten allesszins gereduceerd.

Rigied

De ACW-vleugel binnen de CVP volgde slechts schoorvoetend. Toen ACW'er Theo Kelchtermans bevoegd werd voor studietoelagen, had hij volgens 'De Gids' op Maatschappelijk Gebied' zijn twijfels bij die studieleningen. Daarom liet hij bij het Leuvense Hoger Instituut voor de Arbeid (Hiva) een studie uitvoeren om de verschillende soorten van studiefinanciering (toelagen, leningen, studielonen,...) te vergelijken. Tot groot ongenoegen van de PVV

Natuurlijke selectie alleen kan het probleem van overvolle aula's niet oplossen.

(Foto Hielke Grootendorst)

bleken de resultaten van die Hiva-studie allerminst flatterend voor leningen.

Studieleningen passen perfect binnen een zuiver 'liberaal' denkmodel. Volgens het liberale 'profitbeginsel' moet iemand die van een 'goed' ganiet en daardoor enkele 'baten' krijgt, daarvoor ook betalen. Met andere woorden: wie door zijn studie een hoger loon en betere werkvoorwaarden krijgt, moet als gebruiker van het onderwijs daarvoor zelf betalen. Die redenering was reeds de kern van het hogervermelde betoog van Paul De Grauwe.

Het Hiva-rapport bracht hierbij echter belangrijke nuanceringen aan. Zo komen ook belangrijke 'baten' van onderwijs niet alleen bij het individu, maar bij de gemeenschap terecht (een dokter verzorgt patiënten, een leraar voedt anderzamen kinderen op,...). Het is dan ook logisch dat de gemeenschap een flink gedeelte van dat onderwijs betaalt. Bovendien kan een student moeilijk de grootte van die toekomstige 'baten' inschatten. Men kan niet slagen, werkloos of ziek worden, minder geld verdienen dan verwacht,...

Tenslotte is er een eis van sociale rechtvaardigheid. Onderwijs is een zogenaamd *merit good*, en iedereen zou hiervan moeten kunnen genieten. Minvermogensde studenten zouden door de overheid moeten betaald worden.

Dat is trouwens ook het enige zinvolle van studiefinanciering: de onderwijsparticipatie van lagere sociale groepen moet gestimuleerd worden. Volgens de Hiva-studie stimuleren studieleningen zo'n democratisering minder dan studietoelagen. Alleen daarom zouden studieleningen weggekieperd mogen worden.

Zweuden

Naast hogervermelde 'etische' argumenten bleek bovendien ook het makro-ekonomische element (studieleningen zijn "goedkoop" voor 's lands schatkist) uiteindelijk ongegrond. Studieleningen zijn immers noodzakelijk goedkope leningen, met intrest die lager liggen dan de gewone commerciële tarieven. De overheid past het verschil dan bij. Zoniet kunnen studenten evengoed naar een gewone bank gaan. Ook voert men vaak een startperiode in waarin niets moet betaald worden. Tweede studenten moeten pas na zeven jaar de eerste lening aflossen. Dat alles maakt studieleningen voor de overheid nog steeds een duur systeem. Zo betaalde in '86 de Duitse overheid op iedere geleende 100.000 frank, 73.480 frank aan intrestsubsidie. Bovendien vergen studieleningen een uitermate administratie. In Denemarken belopen de kosten hiervan 10%

van de totale kostprijs, in de VS, het moederland van de leningen (zie elders op deze pagina) zelfs 18%. Bovendien worden in de VS 12 tot 15% van de ontleende bedragen nooit teruggezien.

Dat Hiva-onderzoek werd uiteindelijk in 1988 gepubliceerd. Het opterde duidelijk voor studietoelagen in plaats van studieleningen. Enkele maanden later verscheen het nieuwe Vlaamse regeerakkoord (toen nog een CVP-PVV coalitie), waarin gepleit werd voor studieleningen. Welke maatschappelijke groepen ondanks alles toch pal achter leningen bleven staan, wordt wellicht duidelijk na het lezen van de 'Weekberichten van de Kredietbank' van 5/10/1986, met een uitgebreid pleidooi voor een "verhoging van de kollegelenden". Om die meerkost te milderen suggereren zij "studieleningen, eventueel tegen zachte rentevoorwaarden met staatswaarborg." Zo wordt het wel bijzonder leuk voor de KB: de banken geven leningen (zij verdienen hieraan dus geld), de staat subsidieert de intrest gedeeltelijk (geeft dus geld aan de KB), en stelt zich tenslotte borg als eventuele schuldenaars hun lening niet kunnen aflossen (de KB loopt zelfs geen risico). Over 'baten' gesproken.

Walter Pauli

STUDIELENINGEN IN DE VERENIGDE STATEN HET LAND VAN HOOP EN GLORIE

Studiefinanciering - Nergens in Europa hebben studieleningen zo algemeen ingang gevonden als in de Verenigde Staten. Joseph M. Cronin (professor in Harvard, Stanford en Boston College) en Sylvia Q. Simmons (ondermeer University of Massachusetts) redigeerden hierover 'Student Loans: Risks and Realities' (Dover, Massachusetts, 1987). Hierin tonen zij zich overtuigd, haast fanatieke voorstanders van studieleningen. Alle tegenkantingen - bijvoorbeeld dat studieleningen de participatie van minderheden en lagere sociale groepen afremmen - worden verwezen naar het hoofdstukje 'Myths of student indebtedness'. Dit boek is dan ook een perfecte illustratie van hoezeer onderwijs een uiting is van de heersende normen, waarden en sociale ordening van een samenleving.

In de VS is er een onvolledige universitaire participatie van minderheden zoals zwarten, Hispano's en Aziaten. Toch weigeren de auteurs de studieleningen hiervoor ook maar enige verantwoordelijkheid te geven. Integendeel, zij sommen drie andere redenen op. Een: de kranten maken te veel negatieve reclame over de mogelijke intrekking van hulp-programma's. Twee: de Civil Rights Movement laat nauwelijks nog wat van zich horen, zodat de regering de universiteiten niet meer onder druk zet om minderheden op te nemen. Drie: minderheden hebben volgens de auteurs immers tal van andere "opportunities": "Both the military and certain businesses are recruiting more heavily talented minority youth." (p.7) ... Entoesiast

wordt beschreven dat er bovendien alternatieven bestaan. Wie een lening aangaat, moet die niet altijd terugbetalen: men kan ook drie jaar militaire dienst vervullen, of drie jaar in 'poverty projects' werken, of zich evenlang engageren in de National Oceanographic Atmospheric Administration.

Een tweede belangrijke kritiek is dat veel studenten hun lening niet kunnen terugbetalen. Die leningen bedragen vaak meer dan 40.000 dollar, interest niet inbegrepen (cijfers uit '87), een terugbetaling die dan over 25 jaar gespreid wordt. Cronin en Simmons minimaliseren dit probleem: zij stellen dat al bij al 90% van de studenten die leningen aangaan - ongeveer 25% van het totaal aantal studenten - geen noemenswaardige problemen kent. Zij geven echter toe dat een aantal studenten (ondermeer zij die hun studie niet beëindigen) "may have trouble". Volgens hen hoeft men daarom nog niet te panikereren, het gaat om een groep van 'slechts' 5 tot 10%.

Ter vergelijking: stel dat dit stelsel met zijn volledige implicaties naar Vlaanderen zou overgebracht worden, en dat onze bursalen een lening *à la américaine* zouden aangaan. Als 5 tot 10% van de 165.416 bursalen uit het Hoger Onderwijs (unief plus Hobu) van het academiejaar '89-'90 (cijfers van de Vlaamse Raad, 29/10/1190) afbetalingsmoeilijkheden zou hebben, slaat dit op 8.270 tot 16.540 studenten.

Tenslotte wordt er uitgebreid op gewezen dat vooral vrouwen niet ondoordacht studieleningen mogen aan-

gaan. Dikwijls krijgen zij minderbetaalde jobs, blijven zij thuis voor de kinderen, en indien zij een kind hebben maar zelfstandig wonen of gescheiden zijn, dragen zij toch de voornaamste financiële last. Kortom, vooral vrouwen hebben terugbetalingsproblemen. Er verschijnen dan speciale brochures als "Be a wise borrower", die kandidaat-studenten op het hart drukken om niet meer te lenen dan strikt noodzakelijk.

De hele studielening-ideologie heeft dan ook slechts een enkel sluitstuk: "Ultimately the student is responsible for repayment" (p.67). Daarom moeten de studenten opgevoed worden - "we have to educate the students", schrijven zij. Studenten moeten beseffen dat zij geen gift ontvangen maar een lening aangaan, dat die lening moeten terugbetalen, en dat die terugbetaling *hoe dan ook* moet gebeuren, eventuele 'tegenslagen' ten spijt. Bovendien moeten studenten vooraf nagaan welke studies zij aankunnen, tenminste op financieel gebied: "Students have to understand that the kind of career they want may determine whether or not they will be able to pay off their loans. And they have to understand that there are consequences for not repaying."

Als dit Amerikaanse model echter vergeleken wordt met een aantal Europese systemen, moeten de auteurs schoorvoetend toegeven dat de VS-oplossing "may be a monstrosity on paper": toch - je bent Amerikaan of je bent het niet - luidt hun uiteindelijk evaluatie: "We can be proud of it" (p.98).

(WP)

Als profren spreken

In de aula voeren ze het hoge woord. En op het examen bedenken zij de vragen. Maar dan trekken ze zich terug in hun ivoren toren. Hoe ziet zo'n toren er van binnen uit? En wat als wij nu eens de vragen zouden stellen? Zonder angst (ons kunnen ze niet meer buizen) en zonder toga-schroom gingen we aan tafel zit-

PANORAMA
DE POST

LEES EN BELIEF
WAT WIJ BELIEVEN

advertentie

KU Leuven moet etisch omspringen met geld

Waarover jaarverslagen zwijgen

Breeduit rapporteren (is) een evidente plicht van alle instellingen die grotendeels met gemeenschapsgelden hun opdracht vervullen." Toen rektor Dillemans deze woorden citeerde in zijn editoriaal bij het jongste jaarverslag van de KU Leuven (*Akademische Tijdingen* nr. 3, september 1991), lag het zeker niet in zijn bedoeling het pottenkijken in het financiële huishouden van de Alma Mater aan te moedigen. Nochtans blijkt uit deze woorden een duidelijke wens naar een grotere openbaarheid van bestuur waarvan de oprechtheid niet in twijfel kan worden getrokken.

Toch moet men telkens weer constateren dat die openheid ophoudt voor de deuren van de algemeen beheerder van de KU Leuven, Karel Tavernier, en zijn Raad van Beheer. Hoe de financiële middelen van de KU Leuven nu werkelijk belegd worden is een potje dat men liever gedekt houdt, al was het maar om de appetijt van de diverse drukingsgroepen in onze universitaire gemeenschap niet aan te wakkeren.

Miljardenbedrijf

Als er één gemeenschappelijk belang bestaat in verband met geldbeheer waarachter alle leden van de universitaire gemeenschap zouden moeten staan – onafhankelijk van de toewijzing dus – dan is het de bezorgdheid over de maatschappelijke effecten ervan. Dit gemeenschapsgeld mag niet op een etisch en sociaal onverantwoorde manier belegd worden. Iedere etisch bewuste spaarder of belegger zou zich trouwens moeten afvragen wat er in feite gebeurt met zijn geld, eenmaal het aan de andere kant van één of ander bankloket is verdwenen. Zelfs al gaat het hier om kleine bedragen: vele kleintjes maken één groot. De veralgemening van deze opstelling kan het herbelegingsgedrag van de banken ernstig beïnvloeden. Dit geldt *a fortiori* als het over grote klanten gaat, in casu onze KU Leuven.

De KU Leuven is een miljardenbedrijf. In 1991 bedragen de werkingstoelagen van de gemeenschap aan de universiteit 6.208 miljoen, en dan zwijgen we nog over deze aan de ziekenhuizen die over nog hogere budgetten beschikken. In 1990 was het aandeel van de werkingstoelagen 59,5% van de totale inkomsten van de universiteit. De rest van de inkomsten kwam en komt hoofdzakelijk uit onderzoekstoelagen (meer dan twee miljard) en inkomsten uit het patrimonium. Alhoewel het onroerend patrimonium van de KU Leuven enorm is, brengt het nauwelijks iets op. De overige inkomsten zijn afkomstig uit het inschrijvingsgeld (meer dan 250 miljoen) en uit financiële beleggingen (meer dan 100 miljoen). Indien die laatste financiële opbrengsten zouden voortkomen uit goed geplaatste lange termijnbeleggingen (dus met een rendement hoger dan de opbrengst van staatsobligaties) zou het hier gaan om een financieel vermogen van nagenoeg 1 miljard. Natuurlijk is hierin ook de opbrengst van het *cash management* verrekend, maar het bedrag geeft een indicatie van de schaal waarop met geld wordt omgesprongen aan de KU Leuven.

Afrekening

Wat gebeurt er precies met 'ons' geld? Per slot van rekening gaat het hier, naast de vele miljarden afkomstig van de belastingbetaler, ook over de 250 miljoen die de studenten zelf inbrengen. Houdt men bij het beleggen en het beheeren van dit niet onaanzienlijk kapitaal ook rekening met een aantal (etische) criteria? Deze vraag is op dit moment waarschijnlijk één van de laatste zorgen van onze door financieringskortingen geplaagde algemeen beheerder. Wanneer de afrekening voor 1990 een tekort van 211 miljoen te zien geeft en voor 1991 reeds een tekort van 101 miljoen verwacht wordt, lijkt het inderdaad een lukse om zich met etisch beleggen bezig te houden. Op dezelfde manier vinden een aantal politici het waarschijnlijk een lukse om in een land

met 8000 miljard staatsschuld en een vertragende conjunktuur veel problemen te maken over de verlening van eksportvergunningen voor de wapenhandel. Zolang de kassa maar rinkelt, is er geen vuiltje aan de lucht.

Deze houding heeft een diepgaand debat aangezwengeld, dat wellicht ooit aanleiding kan geven tot een (etisch) betere reglementering van dit soort transakties (alhoewel er momenteel maar weinig redenen tot optimisme bestaan). Het is echter niet meer dan normaal te verwachten dat aan de KU Leuven de bewindsvoerders veel meer vatbaar zouden zijn voor de etische implicaties van hun beleidsdaden.

Blazoen

De vele officiële verklaringen over de maatschappelijke rol van de universiteit laten zeker een opening voor een actieve interesse in het etisch bankieren. De universiteit maakt trouwens gebruik van een groot aantal financiële diensten en zou zich dus net zoals elke kleine spaarder vragen moet stellen bij de herbelegingspolitiek van haar bank. Op dit punt kan zij gerust een voorbeeld nemen aan vele Amerikaanse universiteiten. Het etisch beleggen heeft in de VS een hoge vlucht genomen, vooral ten tijde van de investeringsboycot tegen het

apartheidsregime in Zuid-Afrika. De effecten ervan hebben in niet geringe mate bijgedragen tot het huidige proces van de afbouw van de apartheid. De huishouding van de KU Leuven, de Kredietbank, heeft precies wat dat laatste betreft geen erg zuiver blazoen.

In 1989 was er in de VS bijna 500 miljard dollar (nagenoeg 20% van de kapitaalmarkt) belegd door private beleggingsfondsen, staatspensioenfondsen en universiteiten, volgens allerlei etische, ecologische of sociale criteria. En dat het insluiten van ekstra-financiële overwegingen geen windelieren hoeft te leggen werd becijferd voor de Britse etische

KU Leuven en Kredietbank: hermetisch bankieren.

(Foto Christine Capeau)

In het geweer tegen ekstrem-rechte propaganda

Een Bretoen in Marseille

Op donderdag 7 november nodigt de organisatie Studenten Tegen Racisme (STeR) Norbert Haddad van de Franse 'Mouvement contre le Racisme et pour l'Amitié entre les Peuples' (Mrap) uit. Binnen deze organisatie is Haddad verantwoordelijk voor de basiswerking en voor de basisvorming. Hij zal onder meer spreken over de steeds groeiende vreemdelingenhaat en over de gelijklopende opgang van ekstrem-rechts in Frankrijk en in heel Europa. Een visie op de multiculturele samenwerking en haar problemen.

Mrap ontstond in 1943 uit de klandestiene verzetsorganisatie 'Mouvement National Contre le Racisme' die antinazistische verzetskranten publiceerde en acties op touw zette om joodse kinderen van de holocaust te redden. In 1949 omdoopt tot Mrap ('Mouvement contre le Racisme, l'Antisémitisme et pour la Paix'), kwam de beweging in de jaren vijftig vooral op tegen het racisme veroorzaakt door de koloniale oorlogen in Indochina en Algerije. Onder de huidige benaming is Mrap actief in de bestrijding van het racisme dat de laatste jaren terug opflakt.

Azuur

De ekstrem-rechte ideologie werd in Frankrijk jarenlang geassocieerd met de mediagenieke Jean-Marie Le Pen, sinds 1972 boegbeeld van het Front National. Aanvankelijk waren zijn standpunten eerder geïnspireerd door een soort nostalgisch verlangen naar de monarchie en de bevestiging van wat hij als de Franse eigenheid beschouwde,

dan door het regelrecht propageren van rassenhaat. Meer dan de zoveelste chauvinistische van het gekende Franse bewustzijn leek het allemaal niet.

Anders werd het met de overwinning van links in 1981, voor het Front National het begin van een radicaal uiterst-rechte politiek die als enig alternatief voor de toenemende maatschappelijke onzekerheid een xenofobe wereldvisie voorstelde waarin noch voor migranten, noch voor andersdenkenden plaats was. Le Pen richtte zich in zijn toespraken tot de hele Franse bevolking, zowel tot de verarmde Parijzenaars die zich door de socialistische regering danig in de steek gelaten voelde als tot de intellektuelen die in het Front National een terugkeer naar de oude waarden zagen. De verheerlijkingen van het katholieke gezin, van de oudstrijders die in Algerije de Franse vlag verdedigden hadden en van de brave huismoeders die dagelijks zorgen voor man en kinderen waren legio.

Daar waar de grote politieke partijen, zowel van links als van rechts, zich tot voor kort van het Front National distantiëerden, is er de laatste jaren in de politieke stellingname inzake migrantenbeleid grote verandering gekomen. Le Pen en zijn 'destabilisatie-theoretici' hebben in grote mate bereikt wat ze tot doel hadden gesteld: hun xenofobe vocabulaire en de achterliggende ideologie aan de hele Franse maatschappij opdringen en hun politieke oponenten, vooral hun directe rechtse concurrenten, tot hun logica bekeren.

Bij de laatste verkiezingen doken in de belangrijke kiesdistricten, zoals Provence-Côte d'Azur met Marseille als brandpunt, plots koalities op van het Front National en het RPR ('Rassemblement Pour la République'), de 'gematigd' conservatieve partij van eks-premier Jacques Chirac. Chirac had nochtans in

1984 verklaard weigerachtig te staan tegen een dergelijke coalitie. Dat de toenadering niet alleen pragmatisch is maar ook ideologisch, bewijzen een aantal racistisch gekleurde uitspraken van Chirac die in juni dit jaar tijdens een kongres nog sprak over "Todeur des immigrés".

Konsternatie

De radikalisering van het politieke discours gaat echter verder dan de rechtse partijen alleen. Onlangs deed oud-president Valéry Giscard d'Estaing van het centrum-rechte 'Union pour le Mouvement Français' (UDF) stof opwaaien door zonder scrupules over een regelrechte invasie van vreemdelingen te praten en te eisen dat het sinds 1515 bestaande principe van iedereen die geboren is op Franse bodem automatisch de Franse nationaliteit te geven ('droit du sol'), vervangen zou worden door een 'droit du sang'. Sommige van zijn medewerkers verklaren onomwonden dat hun standpunten zien opzichte van de migrantenproblematiek nauwelijks van die van Le Pen verschillen, en dat zij in hun voorstellen verder gaan dan hij.

De herrie die rond deze uitspraken ontstond, werd alleen overtroffen door de konsternatie rond het standpunt van de socialistische eerste minister Edith Cresson. Zij stelde in een interview voor om alle illegale vreemdelingen zo snel mogelijk naar hun land van herkomst terug te sturen en de bestaande wetgeving ter zake te versterken.

Ondertussen boort Le Pen rustig verder met ideeën die hem al veertig jaar eigen zijn, terwijl door de xenofobie binnen de andere partijen alleen maar zijn positie bij de kiezer versterkt wordt. Een opiniepeiling in de krant *Le Monde* wees uit dat 30% van de Fransen

een echte vooruitgang in voor iedereen, met een rechtvaardige verdeling van de rijkdommen en met respect voor de beperkingen die het milieu oplegt aan de economische groei. Hierdoor krijgen de komende generaties gave ontwikkelingskansen.

Voorts vragen de 11.11.11-studenten dat onze universiteit stappen onderneemt om de haar toevertrouwde gelden etisch bewuster te gebruiken, en dat zij voor meer openheid zorgt in de door haar gevoerde beleggingspolitiek. Zij zou daarmee de eerste zijn in het land. Als concreet alternatief voor de duistere beleggingspolitiek van de KB als huisbank van de KU Leuven stellen de 11.11.11-studenten Netwerk vzw voor, een organisatie die waterdichte garanties biedt voor het etisch beleggen van kapitaal. Om hun voorstel kracht bij te zetten hebben de studenten een briefkaartactie op touw gezet. Het is de bedoeling dat zoveel mogelijk studenten het etisch *appel* aan de KU Leuven herhalen.

Pieter Vandekerckhove

akkoord gaan met de ekstrem-rechte ideologie van 'le grand blond', zoals de leider van het Front National gemeenzaam genoemd wordt. Meer dan ooit maakt hij gebruik van zijn bretoense spreekvaardigheid en versterkt hij de kultus rond zijn persoon. Een belangrijk gegeven in zijn propaganda is trouwens de samenwerking met andere uiterst-rechte partijen in het Europese parlement. Van zodra het Front National een zetel in Straatsburg had veroverd, werden er plannen gesmeed om met een rechtse Europees front naar buiten te komen. Le Pen zocht toenadering tot de Italiaanse neo-facistische partij MSI maar ook tot het Griekse EPEN.

Het is bekend dat Le Pen ook met België koketteert. De controverse in 1984 rond Roger Nols, toen nog burgemeester van Schaarbeek, die Le Pen had uitgenodigd voor een debat, moet worden gestueerd in die context. De oprichting van een 'Front National Belge' onder leiding van Georges Mayné en de sympathie voor het Front National vanwege de 'Mouvement des Forces Nouvelles' duiden in ieder geval op een verregaande invloed op België van Le Pen's politiek. Sinds 1984 kan Le Pen, als Europees parlementslid, trouwens rekenen op een burooite in de Brusselse Belliardstraat.

Le Pen benadrukt altijd de democratische basis van de partij, en zegt uitsluitend aan de macht te willen komen via democratische verkiezingen. De Fransen lijken hem in ieder geval hun vertrouwen te schenken. In dit Frankrijk ijveren Mrap, en met hen andere anti-racistische organisaties zoals SOS Racisme, voor de multiculturele maatschappij en tegen de groeiende vreemdelingenhaat.

Dorinda Dekeyser
Lies Wittens

Norbert Haddad van Mrap is op donderdag 7 november uitgenodigd door STeR om te komen debatteren over de rassensproblematiek in Frankrijk. Het debat vindt plaats in het Maria-Theresia-kollege 00.22, om 20.00 u. De toegang is gratis.

Financiering wetenschappelijk onderzoek problematisch

België bengelt aan de staart

Wetenschap en universiteit zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Wettelijk moet elke universiteit wetenschappelijk onderzoek verrichten. Toch loopt de organisatie van het wetenschappelijk onderzoek aan de universiteit niet altijd van een leien dakje. Volgens vele onderzoekers laat de financiering in praktijk te wensen over. Vooral de overheid moet het ontgelden. Veto stak zijn licht op bij enkele jonge vorsers, en peilde naar hun moeilijkheden.

Dat het wetenschapsbeleid in Vlaanderen niet altijd op een laag pitje heeft gebrand, staat vast. Ondanks alle twijfels van de Franstaligen over de Vlaamse

Twintig jaar later is de uitstraling van het kabinet voor Wetenschapsbeleid nog even ver te zoeken. Een en ander heeft te maken met het feit dat de portefeuille

Kikvorsmilieu

Twintig jaar later is de uitstraling van het kabinet voor Wetenschapsbeleid nog even ver te zoeken. Een en ander heeft te maken met het feit dat de portefeuille

vorsersmilieus, die zich in 1985 hebben verzameld in een *Belgian Association for the Advancement of Science*, en die vooral onder de naam *Focus Research* naar buiten treden. "De federalisering van de staat doet de wetenschap niet veel goed. De financiering van research zou geconcentreerd moeten worden. De verzuiling van de universiteiten schaadt al genoeg de mogelijkheid tot samenwerkingsprojecten tussen verschillende Belgische universiteiten", aldus Filip Volckaert van Focus Research.

Een belangrijk aandachtspunt in de politiek van Focus Research betreft de herdefiniëring van het statuut van de assistent. *Focus Research* ziet drie fundamentele taken weggelegd voor de onderzoeker. Prioritair voor de vereniging is nog altijd de onderwijsactiviteit. Dan komt het (fundamenteel) wetenschappelijk onderzoek en pas in laatste instantie publiekgerichte activiteiten. Structureel zijn er echter duidelijke problemen om deze scheiding vol te houden. "Er zou een betere afbakening moeten komen en een duidelijkere profilering van het statuut van de vorsers. In Canada bijvoorbeeld zijn er voor elk van de drie taken aparte mensen aangesteld: een groep voor het leiden van praktika, een andere voor het lesgeven en een derde voor het werkelijke onderzoek", aldus nog Volckaert. In feite lonkt de unie al enkele jaren naar een gelijkaardige regeling, maar blijkbaar stuit ze op onwil vanuit de politieke wereld.

Uitvinden ten voordele van de industrie. Het glimlachje kan er wel nog af.

(Foto Christine Capeau)

Percentages van het BNP besteed aan Research and Development in enkele Oeso-landen en aantal vorsers per 10.000 arbeidskrachten.

	% v BNP	% gefinancierd door...		vorsers
		regering	industrie	
Japan	2.91	19.9	70.5	87
Zwitserland	2.88	21.1	78.9	44
Vereenigd Staten	2.86	48.8	49.2	77
Zweden	2.84	36.9	60.0	51
Duitsland	2.83	33.9	64.1	56
Frankrijk	2.29	49.9	43.3	48
Nederland	2.26	42.7	53.4	42
Vereenigd Koninkrijk	2.20	36.5	51.4	46
Noorwegen	1.91	48.3	47.5	53
België	1.61	23.7	71.6	40
Denemarken	1.43	45.9	48.7	23
Oostenrijk	1.32	47.5	49.8	23
Italië	1.23	51.8	43.9	31
Ierland	0.87	38.4	51.2	48
Spanje	0.67	48.5	48.8	14
Portugal	0.50	66.1	27.4	11

Bron: Oeso, 1991. De cijfers zijn bijna allemaal van 1988

onderzoekskwaliteiten, bleek de research aan de KU Leuven na de splitsing van de Leuvense Universiteit in de late jaren '60 aanvankelijk met reuzenschreden vooruit te gaan. De nationale overheid en de bedrijfswereld begonnen echter steeds meer invloed uit te oefenen op het wetenschapsbeleid. Een tijdje later hield Rektor De Somer in zijn openingsspeech van het academiejaar 1973-'74 het beleid van de regering en

voor Wetenschapsbeleid binnen de regering beschouwd wordt als een juniorenpostje. Alleen Maystadt heeft getracht om enige verbetering te brengen in de structuur van wetenschapsbudgettering maar hij is daar helaas niet in geslaagd. Op dit moment worden op niet minder dan dertien ministeries beslissingen genomen over onderzoeksprojecten.

Tegen dergelijke wanoestanden is langzamerhand protest gekomen vanuit

ONDERZOEK NAAR STIJFHEID VAN BOTTEN NA ZWARE INSPANNING GEVOLGEN VAN HET MARATONLOPEN

Studentenmaraton - Volgende week woensdag vindt de 24ste Studentenmaraton plaats, de derde manifestatie van Sportraad. Sportartsen hebben steeds een vette kluit gehad aan allerlei symptomen en verschijnselen bij lange-afstandslopers. Verleden jaar rond deze tijd werd een uniek onderzoek uitgevoerd op 112 deelnemers van de Leuvense Studentenmaraton. Met behulp van een recente methode werd de stijfheidsverandering van de knieschijf van de lopers, vlak na de maraton en een week later, gemeten.

Het onderzoek kwam er nadat mensen van de afdeling Biomechanica van de KU Leuven gingen twijfelen aan de opzienbarende resultaten van een gelijksoortig onderzoek van prof. Rubin op de lopers van de maraton van Boston in de VS. Uit de metingen van prof. Rubin bleek dat het bot van de lopers verstevigde na de loopwedstrijd. Ingenieur Geert Lowet van de afdeling Biomechanica besloot, in samenwerking met onderzoekers van het Sport Medisch Adviescentrum, het experiment in Leuven over te doen.

Het meetprincipe bestaat erin de tijd

te meten die een ultrasoonpuls nodig heeft om door een knieschijf heen te raken. Het effect van zulke stroomstoot kan je vergelijken met dit van een hamertik maar dan lichter, en korter van puls. De snelheid van zulke puls hangt af van de stijfheid en de dichtheid van het bot. De hevige schokken - drie tot vier keer het lichaamsgewicht - die het skelet tijdens een maraton te verduren krijgt, veroorzaken waarschijnlijk de verandering van botkwaliteit.

De testen werden uitgevoerd op personen die de hele of de halve maraton hadden gelopen. Elke loper mat men in het totaal driemaal. De eerste keer vóór de maraton, de tweede keer vlak erna en de derde keer een week later. Onmiddellijk na de wedstrijd treedt bij alle lopers een verzwakking van het bot op. Een week later komen er verschillen tot uiting. Men onderscheidt in de hele en de halve maraton telkens twee groepen. Zo klassereet men de lopers die de hele maraton binnen de drie uren aflegden. Die knieschijven van deze waarschijnlijk goed geoefende, snelle lopers blijken na een week stevig ter zijn dan vóór de

Visiegebrek

Focus Research bekritiseert tenslotte ook de labiele situatie waarin de Belgische onderzoeker moet werken. Vooral het feit dat veel assistenten hun handen vol hebben met administratieve taken, zit de vereniging hoog. Nu het nieuwe decreet bovendien een verhoging van het aantal praktijkassistenten voorschrijft, voelen de leden van het Wetenschappelijk Personeel van de KU Leuven zich nog ekstra bedreigd in hun onderzoekstijd. In haar toespraak bij de opening van dit academiejaar verwees Nadia Lie, vertegenwoordigster van het Wetenschappelijk Personeel, hiernaar door te zeggen dat "praktijkassistenten immers niet lukraak de nu al zo schaarse plaatsen van doktorandi in beslag mogen nemen; ze moeten intergeënd gebruikt worden, waarvoor ze bedoeld zijn, namelijk de band tussen universiteit en beroepspraktijk verzekeren".

Het is duidelijk dat dergelijke structurele problemen samenhangen met de algemene financiering van de research. België heeft op dat gebied een vrij slechte reputatie in vergelijking met vele andere landen. Hoewel het vrij moeilijk is om een objectief kader te vinden dat toelaat landen te vergelijken, wijzen de meeste

studies toch uit dat België op het gebied van wetenschapsfinanciering een stuk onder het gemiddelde van de geïndustrialiseerde landen zit.

Een mogelijke vergelijkingsfactor is het percentage van het Bruto Nationaal Produkt dat gespendeerd wordt aan wetenschap. België zit met zijn 1,61 procent maar net boven het gemiddelde van de Oeso-landen en zit ver onder het gemiddelde van de omringende landen (zie tabelletje). Een andere factor is de verhouding tussen het aantal voltijdse vorsers en het getal van de actieve bevolking. Ook daar presteert België vrij slecht (40 onderzoekers op 10.000). Deze gegevens, gekombineerd met het gebrek aan politici met visie op het gebied van wetenschapsbeleid, brengt sommigen ertoe om te spreken van een echte malaise in de Belgische *Research and Development* (R&D).

Schamper

De laatste twintig jaar is er nog een belangrijk probleem bijgekomen. De financiering van wetenschappelijke projecten is zeer vaak tweeledig: er zijn de officiële staatssteun (interne financiering) en er is de bedrijfsfinanciering (eksterne financiering). Het is evident dat bij beide vormen de onafhankelijkheid van de wetenschapper centraal moet staan. Volgens *Focus Research* moet hier geijverd worden voor een budgetverdeling op basis van objectieve criteria. Al te vaak worden projecten gesubsidieerd louter omwille van hun economisch nut en om het politiek prestige. In die zin is het te begrijpen dat de humane en, in mindere mate, de eksakte wetenschappen het soms moeilijk hebben, ook al omdat zij minder vaak beroep kunnen doen op eksterne financiering dan pakweg de economisch interessante onderzoeksprojecten van Toegepaste Wetenschappen. Bovendien leidt zulke situatie binnen de unie tot interakulturele spanningen en frustraties.

Twee jaar geleden stelde prof. Van den Bergh, toen voorzitter van Onderzoeksraad, schamper de vraag in hoeverre de fakulteit Letteren en Wijsbegeerte aan *echte wetenschap* kan doen als zij niet eens in staat is eksterne financiering aan te trekken.

In een Europese context lijkt België nu een van de koplopers te zijn op gebied van wetenschapsfinanciering door de industrie. Vrij recente cijfers (1988) tonen aan dat in België slechts 27% van het hele wetenschapsbudget door de overheid wordt toebedeeld. 72% is afkomstig uit de industrie. Dat laatste

cijfer is, na Zwitserland, het hoogste van alle geïndustrialiseerde landen. Het gemiddelde bedraagt 49,5%. Als men rekening houdt met dergelijke verhoudingen en enkel de overheidsteun aan R&D nagaat, dan komt men tot hallucinerende cijfers. In België bedragen de overheidsteun voor wetenschappelijk onderzoek slechts 0,42 procent van het BNP. Zelfs als dit cijfer volgens sommigen wordt onderschat, dan nog kan men vaststellen dat ons land samen met Griekenland, Ierland, Portugal en Spanje toe te landen behoort met de laagste researchtoelagen van de overheid (allen onder de 0,50%). Ter vergelijking, in Nederland bedragen de toelagen 0,96%, in Duitsland 0,95% en in Frankrijk 1,14%.

Het spreekt voor zich dat in overheidsbegrotingen bepaalde prioriteiten gehandhaafd moeten worden. Toch wijzen de cijfers duidelijk uit dat de Belgische research het met te weinig financiële middelen moet stellen. Vooral de fundamentele wetenschappen worden op politiek vlak verwaarloosd en met de nakende nationale verkiezingen zou daar enige aandacht aan moeten worden besteed. Het valt echter te betwijfelen dat ook maar enige partij daarvoor in haar verkiezingsprogramma een duidelijk geprofileerd standpunt zal formuleren.

Steven Van Garssen

Focus Research en Europakring richten op dinsdag 5 november om 20.00 u een debatavond in de Kleine Aula van het Maria Theresiakollege. Onder leiding van moderator Dirk Draulans (Knack magazine) zullen Dhr. Smets (EG-kommissie), Dhr. Van Hove (Nationale Ministerie van Wetenschapsbeleid), prof. Bruynseraede (Voorzitter Onderzoeksraad) en Dr. De Strooper (Focus Research) debatteren over de toekomst van de jonge Europese Onderzoeker. De toegang is gratis.

JO MEUWISSEN

Alle verhuur video-, klank- en lichtmateriaal voor seminaries, evenementen, optredens en fuiven

BARCOVISION: 5000 fr.
DISCOBAR: 4000 fr.

tel. 016/201.301

'Quaderni in ottavo':

van Kafka tot Sagna

Een stukje hemel op aarde

Wie het Zuiderse temperament op prijs stelt en bovendien gefascineerd is door het danstalent van onder de Loire, kwam in de afgelopen Klapstukeditie zeker aan zijn trekken. Jonge artiesten uit zowel Frankrijk, Spanje als Portugal zakten naar het koele Noorden af om er hun werk aan het Belgische publiek te presenteren, en in de laatste Klapstukweek stond er zowaar een Italiaans gezelschap op het programma. De Venetiaanse groep Nadir liet Leuven met 'Quaderni in ottavo' proeven van wat in de festivalbrochure genoemd wordt: "een verrissend stuk dansteater dat uitblinkt in Italiaanse fijnzinnigheid en intelligentie".

Het Italië van vandaag manifesteert zich nochtans niet als een land met een overdreven interesse in moderne kunst. Het magere budget dat er aan hedendaagse kunst besteed wordt, vloekt bijna integraal naar de beroemde Italiaanse opera, terwijl moderne dans en teater er nauwelijks een kans krijgen. Koreografe Caterina Sagna verliet dan ook al vlug haar in het klassieke ballet verankerde vaderland en trok met haar zelf opgerichte dansgroep Nadir naar het cultuurvriendelijke Parijs. Daar worden haar niet enkel de nodige financiële en structurele middelen ter beschikking gesteld voor de creatie van een productie, ze vindt er tevens een publiek dat geïnteresseerd is in moderne dans en een oprechte belangstelling toont voor haar werk.

Gepolijst

Literatuur vormde tot nog toe steeds het uitgangspunt voor Sagna's voorstellingen. Na danststukken die gebaseerd waren op 'Les bonnes' van Genet, 'La voix humaine' van Cocteau en 'Lenz' van Büchner, is in 'Quaderni in ottavo' Kafka aan de beurt. De notities van deze legendarische schrijver funktioneerden voor Sagna echter enkel als inspiratiebron en aanzet voor het ineensteken van het danststuk. Naarmate het creatieproces vordert, verwatert de band met de tekst en wordt de dansvoorstelling een autonoom gegeven. 'Quaderni in ottavo' kan volgens de Italiaanse koreografe dan ook los van de uitgangstekst een boeiende kijkervaring opleveren.

Sagna's laatste creatie weet de aandacht van de toeschouwer, zonder Kafkaïaanse achtergrondkennis, inderdaad een uur lang vast te houden, omdat het globaal gezien een mooi spektakel is om naar te kijken. 'Quaderni in ottavo' biedt namelijk een opeenvolging van esthetisch afgewerkte, gepolijste tafereeltjes die vaak doen denken aan Renaissanceïsche hemelschilderijen.

Doedelzak

Twee doorschijnende, zijdeachtige doeken sieren beide zijden van de scène en onthullen af en toe enkele schmergische, goedgevormde silhouetten. De dansers verschijnen nu eens per twee, dan weer per drie vanachter deze sierlijke stoffen en verdwijnen er eventjes daarna ook weer achter. Op de scène spelen ze een spel waarin het vlug iets in de oren fluisteren en het manipuleren van elkaars lichaam centraal staan. De bewegingstaal is nogal heterogeen: mysterieuze armbewegingen, verlangende naar de boven gerichte blikken en trage, aan kontaktimprovisatie grenzende tuimelarij, worden afgewisseld door een energiek over de grond rollen en het uitvoeren van grappige akrobatieën.

De mysterieuse, bijna esoterische sfeer die opgeroepen wordt door de bewegingen, het gefluister en de samen-zweerderige blikken, wordt versterkt door de pakjes van de dansers die onwillkeurig aan bovenaardse tafereelen doen denken. Bij de beige, goudmrande rokjes en poftrokken, ontbreken nog enkel een paar vleugels om de referentie naar een bende ondeugende engeltjes compleet te maken. Ook de muziek draagt bij tot de opbouw van een heelmate sfeer: ijle, frêle kinderstemmen die broze klanken uitstoten worden

afgewisseld met live uitgevoerde, doedelzakachtige muziek, voortgebracht door een traditioneel Sardisch instrument. De zachte, mat-gele belichting tenslotte, compelt het danststuk onder in een sfeer van immaterialiteit en geheimzinnigheid.

Grappig

Niettegenstaande Caterina Sagna er in 'Quaderni in ottavo' meesterlijk in slaagt een bijna mystieke spanning op te bouwen, kom je als toeschouwer toch met een onbevredigd gevoel uit deze voorstelling. Het is allemaal wel mooi en autentiek, maar het licht tegelijkertijd ook voor de hand. Met breekbare, verre kinderstemmen, mysterieuze fluisterpartijen, raadselachtige blikken, trage bewegingen en de saus van enkele spots die dit alles in een schemerig, bovenaards witgeelachtig licht hullen, is een vreemde sfeer namelijk niet moeilijk te evoceren. Gelukkig bezit Sagna inderdaad de bovengenoemde Italiaanse fijnzinnigheid en intelligentie om deze engelachtige tafereelen flink te relativeren en de al te diepzinnige trekjes af en toe via enkele schaarse, onverwacht grappige passjes te doorprieken.

Ann Heyrbaut

NOG EEN GLAASJE PESSOA? IK IS EEN ANDER

Ontploffing - 'Pessoa' betekent in het Portugees persoon, afgeleid van het Latijnse 'persona', oorspronkelijk de benaming voor de maskers die de acteurs tijdens een toneel- of drama-voorstelling droegen. Als kind had Fernando Pessoa (1888-1935) reeds de gewoonte zich te laten omringen door denkbepaalde speekameraden zoals de ridder van Pas en de kapitein Thibeaut. Later gaat hij die fantasieën niet verdringen maar bouwt zijn gefingeerde wereld zorgvuldig uit. Elk van die personages staat dan voor een deel van de karakter van Pessoa's extreem tegenstrijdige karakter. Hij stelde voor ieder van zijn 72 heteroniemen een eigen biografie op; hij bepaalde hun levensloop. Het zijn heteroniemen, geen pseudoniemen omdat achter elke stem ogenschijnlijk een nieuwe identiteit schuilt.

In het licht van de ontploffing van tegenstellingen in de moderne poëzie is deze literaire schizofrenie een uiterst boeiend gegeven. Sommige teksten staan zo lijnrecht tegenover elkaar dat men moeilijk kan geloven dat ze van dezelfde hand komen. Dier heteroniemen vormen toch de hoofdbron van Pessoa's oeuvre: Ricardo Reis, door-drongen van het Portugees klassicisme, Alberto Caeiro, de heidense natuurpoët en Alvaro de Campos, overdadig expressief en tegelijkertijd echt modern, die een voorloper van het eksistentiaisme genoemd wordt.

Natuurlijk zijn er ook de feiten uit Pessoa's leven. Aanvankelijk schrijft hij in het Engels omdat hij in Zuid-Afrika opgroeiende. Ogenschijnlijk leidt hij daarna in Lissabon een rustig ambtenaar-leven als handelskorrespondent Frans Engels. Eigenlijk is hij eenzaam en gruwelijk verlegen. In het 'Boek der Rusteloosheid' lezen we: "Wanneer ik alleen ben, ben ik in staat honderden

Bewegingsmanipulatie en kontaktimprovisatie. Het stevige bilwerk is voorbehouden aan kozakken.

Vijf films van Manoël de Oliveira

De nestor doet het weer

Manoël de Oliveira gaat door voor een van de grootmeesters van het witte doek. Hij werd in 1908 geboren in Porto. Tot hij zich aan het filmen zet, lijkt zijn leven geen zin te hebben - daarna trouwens ook niet. Zijn eerste (stomme) film dateert reeds van 1931. Slechts sporadisch maakt hij films, meer-maals speelt hij zelfs met het idee de cinema op te geven.

Als hij in het begin van de jaren zestig door de nieuwe lichte van Portugese kineasten als hun voorloper en voorbeeld wordt erkend, krijgt hij er duidelijk meer zin in. In de jaren zeventig en vooral tachtig vindt hij een tweede adem en is hij ongemoeiend productief. De internationale erkenning komt er met een reeks films als 'Amor de perdição',

'Francisca' en 'Le soulier de satin'. En sinds een tijdje heeft ook Vlaanderen hem ontdekt. Verleden jaar reeds programmeerde het Stuc een retrospectieve van zijn beste werk. Om niet in herhaling te vallen, vertoont het nu enkel zijn vijf recentste films, ter gelegenheid van Europalia Portugal.

Voor de maratonfanaten is er 'Le soulier de satin' (1985). Deze verfilming van het toneelstuk van Paul Claudel duurt acht uur en wordt integraal vertoond (met pauzes). Dit alles voor de prijs van één ticket. 'Mon cas' (1986), over een toneelstuk dat door sabotage niet kan worden opgevoerd, is een bespiegeling over de teatraliteit van het bestaan, één van de Oliveira's favoriete thema's.

Voor 'Os canibais' (De kannibalen, 1988) kreeg de Oliveira reeds voor de tweede maal de L'Age d'Or-prijs. Daarmee bekroont het Brussels Filmmuseum elk jaar een film die opvalt door zijn onkonventioneelheid en subversiviteit, naar het grote voorbeeld van Buñuels 'L'Age d'Or'. Niet voor niets wordt de Oliveira vaak vergeleken met Buñuel. De overeenkomst tussen beide filmmakers betreft echter niet zozeer de stijl, als wel de behandelde thema's. In 'Os canibais' wordt het thema van het kannibalisme allegorisch benaderd: "Wij zijn in staat het kannibalisme van anderen te zien, maar laten na het in onszelf te herkennen", aldus de Oliveira.

Het verhaal begint als een klassieke driehoeksverhouding: Don Juan is verliefd op Marguerite, Marguerite is verliefd op graaf Alveda. Deze laatste heeft echter een ander te verbergen. Dit vormt geen probleem voor Marguerite, die met hem in het huwelijksgedoeft wil stappen. Tijdens de trouwnacht maakt de graaf zijn mysterie wereldkundig. Ondertussen smeedt Don Juan moordplannen. Wat begon als een opera-buffo (alle dialogen worden gezongen) eindigt als een surrealistische horrorfilm. De eens zo nettelijke heersschappen en dames veranderen in vraatzuchtige beesten. De Oliveira filmde de metamorfoses en eetsebettementen in kale beelden en metafeluce kadrages. Tussen de plooiën van het drama stopt hij ook nog eens een vlugscherpe satire op de dekadenantie van de adel.

Myte

Van 'Non ou a via gloria de mandar' (Nee, of de ijdele roem van het bevelen, 1990) zei de Oliveira dat zijn filmografie zonder deze film onvolledig zou zijn geweest. De titel (naar de Portugese dichter Camoës, die in 1572 een 'Geschiedenis van Portugal' schreef) verwijst naar de ambiguïteit van het fenomeen oorlog. De film is de Oliveira's persoonlijke confrontatie met de tragische geschiedenis van zijn land, overgomen met een stevige schep *saudade* (de Portugese mengeling van melancholie en nostalgie). Het verhaal: tijdens de laatste

dagen van het Salazarregime (1974) trekt een Portugese patrouille door de oerwouden van 's lands enig overgebleven kolonie Angola, die strijd voor onafhankelijkheid. De onderluitenant van het gezelschap vertelt tijdens de vrije momenten de geschiedenis van zijn land, een aaneenschakeling van nederlagen, waarvan dit de laatste zal zijn. Deze raamverfilming stelt de Oliveira in staat heen en weer te snijden tussen Portugals kontingente geschiedenis en zijn myte, de manier waarop het Portugese volk die geschiedenis heeft verbeeld en gesymboleerd. Zoals de helden in de Griekse tragedie fungeren de soldaten als draaischijf in deze wisselwerking. De didaktische geschiednesis wordt zo een zoektocht naar de Portugese ziel.

Het 'nee' in de titel is niet enkel een nee aan de oorlog, maar ook een (geuanceerd) nee aan de geschiedenis van de filmkunst. In de verschillende tafereelen maakt de Oliveira zich die geschiedenis eigen door er een persoonlijke interpretatie van te geven. De stijl van de film is dan ook helemaal niet eenvormig: met het grootste gemak springt de Oliveira over van epische fresko's à la Kurošawa naar Hollywoodspektakelkitch, van koele afstandelijkheid à la Bresson naar hyperrealisme à la Kubrick. Dit maakt de charme en eigenheid van deze film uit, maar houdt ook het gevaar van eklekticisme in.

Hét evenement van deze retrospectieve - misschien wel de reden waarom ze er eigenlijk gekomen is - is 'A Divina Comedia' (1990). Ons land kreeg, waarschijnlijk omwille van Europalia, de wereldpremière toebedeeld, en het Stuc is een van de plaatsen waar deze plaatsvindt. Op basis van enkele grote teksten (de Bijbel, Nietzsche, Dostojewski) peilt de Oliveira naar het wezen van de westerse beschaving. Gezien de stijgende belangstelling voor het werk van de Oliveira en het prestige dat samengaat met een wereldpremière (de Ku Leuven organiseert mee) is het aangeraden te reserveren. Het feit dat dit wel eens de Oliveira's geestelijke testament zou kunnen zijn, maakt er een unieke en niet te missen gebeurtenis van.

Gorik de Henua

016/26.03.01

Platte Lostraat 243 3010 Kessel-Lo

P.A. verhuur • publiciteit
geluidsregistraties

Rosas danst 'Achterland'

De oprechtheid van onderbroekjes

Iedereen zat zo'n beetje te wachten op Rosas. Want hoewel woensdag in kafee 'Metropole' al de slotbeschouwing van Klapstuk 91 plaatsvond, kon het festival niet volledig zijn zonder Anne Teresa De Keersmaecker. Vijf maal op rij in Leuven. Vijf maal succesvol en aangrijpend. 'Achterland', de voorstelling die reeds in november '90 in première ging in de Muntscouwburg, bevestigt wat het Klapstukpubliek al lang wist: de nu 31-jarige koreografe heeft niet veel meer te bewijzen. Haar werk is absolute kunst.

Net als in vorige stukken vertrekt De Keersmaecker van muziek om haar emoties in dans over te brengen. Een violist en een pianist wisselen elkaar af. Zij vertolken live 'Drie Sonates' van Eugène Ysaie en 'Acht Studies' van György Ligeti. Op de tonen en het ritme van deze aartsmoelijke muziek spreiden de dansers niet alleen virtuositeit tentoon, maar ook een natuurlijke frisheid, een prikkelende spontaneïteit. De meisjes zijn zoals steeds meischachtig en soms een tikkelte stout; ze zitten volledig vast in een strak, verouderd rollenpatroon. De jongens krijgen een minder expliciete rol in de voorstelling, en completeren veeleer het optreden van de meisjes.

De afstand tussen beide seksen wordt zorgvuldig gehandhaafd. Hun spel is een variatie op het welbekende Rosas-thema van de strijd om erkenning door elkaar, van verlangen naar 'de ander'. Tegelijkertijd wendelen ze zich in hun eigen passionele opwinding. Die opwinding werkt verwarrend en is dubbelzinnig. Ze ontstaat uit de combinatie van een onweerstaanbare aantrekkingskracht door de ander en het besef dat die ander in feite ontoegankelijk blijft. De Keersmaecker heeft dit gevoel sinds 'Medeamaterial' (1987) steeds verder uitgediept. Voor haar vormt het blijkbaar een onuitputtelijke bron van inspiratie.

mengen' en geestdriftig beginnen te roepen, steekt hun verwelkende uitbundigheid ook het publiek aan. Toch blijft de onmacht voelbaar. Ergens klinkt er iets pijnlijks door.

De voorstelling is opgebouwd uit verschillende fazen. Wanneer een sonate voor viool gespeeld is, heerst een kort ogenblik stilte. Dan treedt de pianist weer aan. Of omgekeerd. De decorveranderingen tussen de verschillende delen van het dansconcert, zoals het geschuifel met de vierkante verhoogjes, of de verwijdering van de stoelen, komen in het geheel niet onnatuurlijk over, ook al worden ze uitgevoerd door dansers die enkele seconden voordien nog het beste van zichzelf gaven op de (lichtjes hellende) plankenvloer. Tijdens dergelijke ritmeveranderingen, die zelf deel uitmaken van de voorstelling, kunnen de dansers even rusten en krijgt het publiek tenminste nog wat adempauze.

Schijnwerpers

De Keersmaecker heeft de muziek van Ligeti en Ysaie geanalyseerd. De invloed van Bach op Ysaie is duidelijk hoorbaar. Met de sonates van Ysaie, die moeilijk in een bepaalde school of stroming zijn te plaatsen, kan men waarschijnlijk meer kanten uit dan met Ligeti. Beide composities lenen zich echter uitstekend voor een fantasierijke koreografie, omdat ze geen *programmamuziek* zijn. Ze beschrijven geen verhaal, ze zijn geen verklanking van een bepaalde gebeurtenis. Ook Rosas vertelt geen verhaal, hoewel de voorstelling wel een inventieve structuur bezit. De verschillende fazen verwijzen naar elkaar, net zoals in de muziek. Elementen uit haar vroeger werk neemt De Keersmaecker terug op. Wat heeft zij bijvoorbeeld met dat uitdrukkelijk tonen van die witte onderbroekjes aan het publiek? Of met die jongedamesmaniertjes? Net zoals eerder welke komposit hanteert De Keersmaecker een eigen stijl, die niemand haar kan afnemen, ook zichzelf niet. Gevoelige muziekbeluisteraars merken

En volgende editie zonder broekje.

waarschijnlijk vrij vlug dat hier composities van Ligeti en Ysaie worden uitgevoerd. Klapstukfanaten herkennen De Keersmaecker misschien al na een halve minuut.

Wortels

Hoewel de drie dansers en vijf danseressen elk om beurt wel in de schijnwerpers worden geplaatst, springt vooral één heerlijke danseres in het oog: Fumiyo Ikeda zuigt gewoon de aandacht van het publiek naar zich toe. Haar figuur, haar trezeker energie en perfecte elegantie zijn een lust voor het oog. In 'Ottone Ottone', de prachtige video van Walter Verdin die vorige week woensdag werd vertoond, had Ikeda nog iets van het leuke eindje, het dikkerdje in de schaduw van de ranke blonde hoer. Maar na negen jaar Rosas staat de lieveling van het publiek en van De Keersmaecker op het punt het gezelschap te verlaten. Het

zal moeilijk worden een opvolger klaar te stomen met haar temperament.

In '89 opende Rosas het Klapstukdansenfestival met 'Mikrokosmos', een erg gesmaakte voorstelling, een topper ook. Dit jaar kon het gezelschap, wegens verplichtingen in Montreal, niet vóór eind oktober of begin november in Leuven aanwezig zijn. Achteraf bekeken is deze omstandigheid wellicht een organisatorische meevaller. 'Achterland' is de klapper geworden op een intensief dansfeest van twee en een halve week. Het publiek in de lang op voorhand uitverkochte Stadsschouwburg was razend enthousiast.

Meer dan met virtuositeit of met de wijze waarop ze zich situeert in de discussie over theater-muziektheater-dans-theater-dans, heeft de populariteit van de Belgische koreografe te maken met de directe authenticiteit van haar voorstellingen en met die van de Rosas-leden.

Termen als 'grensverleggend' of '(post-)modernistisch' passen dan ook hoegenaamd niet om De Keersmaecker te beschrijven. Men kan zich afvragen hoe iemand grensverleggend kan zijn als ze, via de muziek, steeds terugkeert naar de wortels van menselijke emoties en deze, in een meestal uitgepuurd vorm, uitbeeldt in kunst. Een dergelijke oprechtheid kan alleen maar voortspuiten uit een voortdurend herformuleren van grote vragen, uit een helder doordenken over fundamentele eenzaamheid. Het *Leitmotiv* van liefde en eenzaamheid blijft hetzelfde, de uitwerking ervan varieert. Sommige mensen zullen zich meer herkennen in de sobere kracht en de nog strakkere compositie van De Keersmaecker's vroegere werk, dan in de zwierige, bevrijdende bewegingen van haar laatste koreografieën. In elk geval zijn trouwe Klapstukgangers erg verwend geworden tijdens het afgelopen decennium.

Dirk Boeckx

Hilariteit

Hoewel de grondtoon in 'Achterland' dus dezelfde is als in 'Mikrokosmos' of 'Ottone Ottone', wordt de tematiek in 'Achterland' op een meer abstracte wijze uitgewerkt. Tijdens de voorstelling zet het stuk niet aan tot filosoferen over de inhoud ervan. Vormgeving, lichtspel, een waterval van bewegingen en klanken primeren op de ernst van de onderliggende gevoelens. Meesterlijk is De Keersmaecker in het relativeren van de man-vrouw verlangens en van het stereotiep rollenpatroon. Knipogies en humor zijn alomtegenwoordig. Elegantie, lichtvoetigheid en frivoliteit halen de bovenhand op gebiedsdeel of weemoed. In tegenstelling met 'Mikrokosmos' en 'Ottone Ottone' vertoont deze koreografie nergens een spoor van weerzin of kwaarmoedigheid. Ook de agressie is verwaarloosbaar.

Grappig en ontroerend tegelijk is de scène waarin een danser de aandacht van de vier danseressen op de achtergrond wil trekken. Hij maakt snelle, schuddende en rukkende bewegingen, als een op het geslagen playboy, en kijkt geregeld achterom. Hij wil uitdagen en lokken, maar kan het niet. Tot grote hilariteit van het publiek is hij zichzelf daarvan niet bewust. De meisjes kijken hem vreemd aan. Een voor een verdwijnen ze stilletes van het podium. Toch blijft hij proberen. Zelfs wanneer de muziek stopt gaat hij voort met zijn paringsdans. Wanneer ook de laatste danseres het spektakel hoofdschuddend voor bekeken houdt, resten hem alleen nog de pianist en het publiek. Na dit hulpeloze moment wordt de danser terug opgeslokt in de golfing van een nieuwe dansfase. Naar het einde toe van de voorstelling, wanneer dansers en danseressen zich meer met elkaar ver-

De ultieme nabeschouwing

Op het ritme van de stilte

Binnenkort beginnen de organisatoren van Klapstuk uit te kijken naar editie '93. Het festival is niet op weg een traditie te worden, het is een begrip in Vlaanderen en ver daarbuiten. Nu alle vrijwilligers, de hele technische ploeg, de persverantwoordelijke en de directoren van Klapstuk enkele weken kunnen bekomen van de bovemenselijke drukte, maken publiek en pers de balans op. Wat was er goed, wat was er minder goed, en wat viel ronduit tegen tijdens Klapstuk 91? Zijn er aksentveranderingen op te merken ten opzichte van het vorige festival? En welke toekomstperspektieven heeft programmator Bruno Verbergt?

Ook iemand die Klapstuk van heel nabij heeft gevolgd, blijft na dit festival met de vraag zitten: wat is hedendaagse dans? Wat is bijvoorbeeld het criterium om bepaalde voorstellingen teater en andere dans te noemen? Volgens Verbergt is dans in essentie een medium, waarbinnen een menselijk lichaam in ruimte en tijd wordt geplaatst, in relatie met muzikaliteit. Nochtans bevatten heel wat voorstellingen een aantal momenten waarin die muzikaliteit ver te zoeken was. Soms werd er zelfs alleen maar bewogen op het ritme van de stilte, een gewaagde onderneming, die ook op een mislukking kon uitdraaien. Zo schreef Rosette De Herdt de muziek of het aanwenden van om het even welk ander geluid blijkbaar volledig af.

In scherp contrast met deze voorstelling, stond het betekenisvol gebruik van de geluidloosheid in de video van 'Ottone, Ottone', naar het gelijknamige

dansstuk van Anne Teresa De Keersmaecker. Zij sprong veel zuinigler om met het broeze concept van de stilte, maar het resultaat was er niet minder om. Als toeschouwer staar je ademloos naar het vijf minuten lang durende pareltje van gespannen invulling van de stilte. De mogelijke scheiding tussen dans en verwante kunstvormen vervagat op zulke ogenblikken het sterkst.

Intuïtief

Klapstuk had niet de pretentie om het begrip hedendaagse dans te willen definiëren of af te bakken. Desondanks wil het festival een richtinggevende functie vervullen binnen het hedendaagse danslandschap. Niet alleen afspiegelen wat aan de gang is, maar ook trendsetter zijn, op zoek gaand. Vandaar dat naast wereldberoemde, gevestigde waarden ook een kans werd geboden aan jonge kunst-

naars. Als vervolg op 'Lijn 9' ontstond zo het '19:15'-project. De programmatie van de '19:15'-ers is een goede zet geweest. Het was een mooi vervolg op het project 'Lijn 9' tijdens de editie '89, waarbij het publiek uiteindelijk acht kunstenaars kon bezichtigen op verschillende plaatsen in Leuven. De programmatie van de '19:15' voorstellingen gaf echter meer blijk van diepgang en zin voor continuïteit dan 'Lijn 9'. Het abonnement werd ook zo opgevat dat men verplicht was naast grote namen kennis te maken met jonger, veeleer onbekend talent. Maar een half uur is toch wel kort. De toeschouwers moesten soms veel moeite doen om één voorstelling te kunnen bijwonen. Misschien zou de combinatie van twee '19:15'-stukken in een avondvullend programma een alternatief hebben geboden.

Bij de selectie van dit dagelijkse halfuurtje dansing Verbergt niet intuïtief te werk. Enkel na een grondige opvolging van artiesten vormde hij zijn mening. Als programmator kende hij de achtergrond van de dansers en hun werk. In tegenstelling met sommige andere programmators probeert Verbergt daarboven kennis te maken met het oudere werk van artiesten, om zich een totaalbeeld te vormen van hun evolutie.

De ervaring en het inzicht dat Verbergt zo werfverf, kan hij ten volle aanwenden bij de keuze van de dansstukken. Die keuze wordt niet alleen bepaald door artistieke motieven, maar ook door praktische overwegingen. Neem nu Europalia. In Portugal was sinds het einde van de jaren '80 gaande op het gebied van de hedendaagse dans. Verbergt kwam deze tendens vrij toevallig op het spoor. Omdat precies in '91 Europalia Portugal plaatsgreep, zag hij zijn kans schoon. Onder meer door de geldelijke en infrastructuurle ondersteuning van de Europalia-

kommissie werd het mogelijk een brede en doordachte selectie te brengen van dit Portugese werk.

In de rand van het festival waren er de gesprekken van Mark en Vesna met de koreografen in de Metropole. Een mooi initiatief, maar de publieksoptimist bleef klein. Nochtans vormden beide Canadese de ideale gespreksleiders. Ze zitten zelf in de danswereld, maar maakten toch ook vaak voor de eerste keer kennis met het werk van sommige dansers Ze beschikten over net genoeg achtergrond om de dialoog interessant en verstaanbaar te houden voor het publiek. Echte kritische vragen rond de dansstukken werden er wel niet gesteld. De context waarin de producties tot stand kwamen, was als uitgangspunt van de discussie namelijk belangrijker dan de voorstelling op zichzelf.

Voor de rest waren er weinig randactiviteiten. De workshop over danskritiek werd bewust voorbehouden aan een gesloten kring. Het klein aantal deelnemers was in feite een gemiste kans om een ruimer publiek te betrekken bij discussies rond dans en aanverwante kunstvormen. Een schitterend randevenement echter was de eindruif, waar publiek, technici, professionele dansers en critici de grenzen tussen podium en zaal openbraken, en zich uitteefden op één grote dansvloer. Een initiatief dat zeker herhaald mag worden in Klapstuk '93. Deze editie van het festival zal trouwens de banden met Europalia trachten te behouden en verder borduren op het concept van de 19:15. Wel dienen er tegen dan absoluut meer financiële middelen voor handen te zijn, want dit jaar was de belasting voor de Klapstukploeg, en de vrijwilligers wel erg groot.

Ann Heyrbaut
Dirk Boeckx

OS NOVOS PORTUGUESES - De afgelopen twee weken waren zeven Portugese choreografen te gast op Klapstuk. Zij mochten elk twee keer een voorstelling brengen van twintig à dertig minuten. De programmatie van deze 'Nieuwe Portugese Dans' in het kader van Europalia hield een **berekend risico** in. Zouden zij de vergelijking met de andere choreografen, bijvoorbeeld in de '19:15', kunnen doorstaan? Achteraf bleek het nogal mee te vallen. Een overzicht van de thema's en bekommernissen van enkele Klapstuk-Portugezen.

FRANCISCO CAMACHO

Francisco Camacho opende de 19:15 reeks. De jonge danser mocht eerst aantreden bij Meg Stuart, maar kreeg nu een eigen kans. Zijn prestatie was de tweede keer zwaar nog aangrijpende dan voordien.

Voor zijn solo 'O rei no exilo' is hij niet louter van muziek en bewegingen uitgegaan, maar heeft hij ook teksten en opera-poses gebruikt. Het resultaat is een danskoreografie vol schrijnende teater-emoties. Wanneer achteraan een lamp langzaam oplicht, wordt het eerste beeld zichtbaar: een man in koningsmantel, de arm uitgestrekt omhoog. Het beeld doet denken aan het 'Statue of Liberty', op enkele details na: in plaats van een toorts houdt de man een walkman op en het openleggen boek is vervangen door een aan de arm geketende aktenas. Halfluid zingt Camacho mee met het bekende John Lennon-deuntje 'Yesterday' in zijn walkman.

Met dit van teatrale melancholie druipende beeld, wordt Dom Manuel II bedoeld, de laatste koning van Portugal die begin deze eeuw werd verbannen. Tegelijk refereert Camacho naar zichzelf als vrijwillige uitwijking naar Amerika. Wanneer hij zijn mantel aflegt op de koningsstroon, wordt hij de Portugese emigrant in New York. Ook voor hem was de tocht moeizaam. Hij slaapt zichzelf voort over de grond, mantel, aktenas en walkman als levensgroei obstakels op zijn weg. Hij valt en krabbelt weer recht, balancerend op voeten en hoofd. De teksten gaan over vergankelijkheid, gevoelens van eenzaamheid - de weemoed van een verschopping. Ze worden extra benadrukt door het diep-tragisch gezang van Natalia de Andrade.

Tijdens de voorstelling verwisselt de danser zo verschillende keren van gedaante. De omwisseling van de ene naar de andere verwante ziel verloopt wel niet steeds even vlot. De lange mantel dient niet alleen als teaterkleding voor de voormalige koning maar ook als dansstap. De overgang neemt soms wat tijd en onnodige gebaren in beslag, vooral door de moeilijk te vinden armsgaten.

Camacho zoekt als gastartiest zijn toelichting in drank, sigaretten en muziek. De manier waarop hij ermee omgaat is op het randje af gevaarlijk. Sigaretten laat hij als mogelijke foltertuigen vervaarlijk dicht langs zijn lichaam glijden. De drank wordt over het lichaam uitgestreken. De muziek van Laibach en Nick Cave zweept hem nog op in zijn drinkemansroses. Walsritmes houden hem wankel gaande. Draaiend manoeuvreert hij zich langs de drie lichtstaanders op het podium.

Terwijl hij zijn laatste danspassen in verschillende diagonale lijnen steeds herhaalt, dooft het licht. De weg is ingeslagen naar een nieuw project, een nieuwe dans. Met deze solo probeert Camacho zich af te zetten tegen de opvattingen van Merce Cunningham. Hij weigert zich bij een bepaalde taal aan te sluiten en zoekt op elk probleem zijn eigen antwoord, zonder van een eigen stijl te willen spreken. Dit uitgangspunt maakt alvast nieuwsgierig naar de volgende oplossing. (IS)

RUI NUNES

'Os Ilhas dos Amores' wilt een fragment uit *O Lusiadas* uitbeelden, het grote, zestiende-eeuwse epos over de geschiedenis van Portugal, van de hand van Camacho. Nunes behandelt een lange tijd gecensureerde passage, waarin de ontdekkingsreizigers aanspoelen op het eiland van de liefdes. Tegelijk verwijst dit erotisch stukje van vier homo-dansers naar de herwonnen vrijheid van de Portugezen na de diktatuur onder Salazar.

Het decor verenigt water en zand, de

essentiële elementen van een eiland. Duinen van zout liggen verspreid langs drie kanten van het podium. Twee houten badkuipen, één met zout en één met water, staan in de linkerachterhoek. De eerste danser wentelt zich, pas aangepoeld, vul verrukking en dankbaarheid door het zout. Het zeilbootje op de waterkuip vertelt het hele voorafgaande verhaal. De drie andere ongelukken - of gelukkigen? - komen op voor een spektakel van verleiding en afstoting. In hun witte wollen kleding - een shortje en mouwloos t-shirt boven een paar stevige stappers - zien ze er veel eerder uit als stoere bergbeklimmers dan als zeemannen.

Er wordt veel in paren gedaan, zonder dat iedereen dezelfde bewegingen uitvoert. Nu en dan wordt er gewoon gestapt of staat men met de handen in de heupen om een aankomende sprong op te vangen. Telkens dezelfde danser manipuleert de anderen of probeert hun aandacht te trekken. Als zij als dreigende gieren rond hem cirkelen, springt hij op één van hen. Hij klemt zich stevig vast, maar moet tenslotte begeven en wordt afgeworpen. Ook bij een ander die rond hem wandelt, slaagt hij niet in zijn opzet. Als ze iets later met drie op een rij staan, klimt hij met de lenigheid van een slang verticaal langs hen heen.

De timing van het geheel was niet altijd perfect. De enkele gelijklopende bewegingen zijn niet synkroon en laten een onafgewerkte indruk na. Het soms lompe karakter van de sprongen wordt nog in de hand gewerkt door de kloekke botines. De subtiliteit van het thema had een meer tedere aanpak verdiend. (IS)

JOAO FIADEIRO

Laats in de rij van 19:15-ers stond Joao Fiadeiro geprogrammeerd. Nog vóór hij de zaal betreedt, maakt de toeschouwer kennis met de vindigheid en het ongekompliceerd gespeelde van deze beloftevolle danser-choreograaf. In de wachtruimte, bij de toegangsdeur, staat een enorme zuil met verschillende gaatjes. Nieuwsgierig ga je daar natuurlijk meteen op af en kijkt je door zo'n gat. Verbaasd ontdek je een zielige, bewegingsloze Fiadeiro die net de ruimte heeft om rechtop te staan. Het volgende kijkgat confronteert onverwacht met een uitvergrote van je eigen oog, een veeleer schrikwekkende belevens. Nog onder de indruk begeven de toeschouwers zich naar de danszaal, waar Fiadeiro het spel van verrassing en ambigüiteit ongehinderd verderzet.

Zes enorme cilinders, elk in een verschillende kleur van stof, staan naast elkaar op de scène. In een zwart short en t-shirt, dito botinnen en hoofddeksel begint Fiadeiro met zware stappen rond deze cilinders te draaien. Steeds sneller verschijnt en verdwijnt hij vanachter de kleurrijke zuilenrij. Na enkele rondes lijkt het erop alsof afwisselend een mager paar kuit en een gespierd paar de revue passerend. De idee dat er wel eens twee dansers in het spel zouden kunnen zijn, steekt de kop op, maar de bewegingen gaan te snel om dat met zekerheid te kunnen vaststellen. Dubbel aandachtig volg je wat zich afspeelt op de scène, maar Fiadeiro geeft niets vrij. In de volgende danspassage drijft hij het spel met de dubbelzinnigheid ten top.

Na een moment van totale duisternis wordt een hard wit spotlight gericht op een danser die rechts van de scène enkele energieke bewegingen uitvoert. Daarop dooft het licht en klinken achtereenvolgens enkele zware passen in de richting van de achterkant en de linkervoorhoek van het toneel. Op die plaats verschijnt een danser die opnieuw onder wit licht enkele krachtige bewegingen maakt. Dit scenario wordt een aantal malen herhaald. De toeschouwer concentreert zich gespannen op gezicht en lichaamsbouw om verschillen te bemerken, tot

Fiadeiro besluit om de ambigüiteit op te heffen. Dat gebeurt na een tiental minuten wanneer een spot op het midden van de scène plots twee gelijkgeklede en gelijkaardig gebouwde dansers onthult.

Vanaf dan is het publiek zeker op zijn hoede. Maar ook hier neemt Fiadeiro je in de maling: ongegeneerd laat hij het dubbelzinnig spel achter zich en presenteert een tot in de puntjes afgewerkt spektakeltje, waarbij de ene danser de steeds iets later volgende schaduw van de andere vormt.

Afgezien van de originaliteit en schitterende vondsten, wordt in 'Solo com dois intérpretes' op een functionele manier gebruik gemaakt van beledende kunst en krijgt de toeschouwer een staaltje van energieke, ritmische live-muziek voorgeschied. De bewegings-taal is vloeiend en rijk. Niettegenstaande begin en einde van de voorstelling zwakker uitvallen, blijft de naam Fiadeiro het onthouden waard. Hopelijk zal hij de affiche van Klapstuk 93 sieren met een evenwaardige, iets langere dansvoorstelling. (AH)

VERA MANTERO

Op een scène die vooraan bezaaid is met enkele rijen dode vissen, staan in de hoeken vier petroleumlampen, met daarboven telkens een smeltende wassen voet. Wat zich hier gaat afspeelen, is de eerste en enige Portugese vertoning met een Engelse titel. De aanpassing aan het buitenland mag dan te merken zijn aan de naam van de productie ('Perhaps she could dance first and think afterwards'), van Mantero's dansstijl kan dit allerminst gezegd worden. Haar manieren van bewegen lijkt gebaseerd op gebaren van zieken of gehandicapten. Deze minder geslaagde wereldreimie houdt naar verluidt toch een volwaardige kennis-making met Mantero in.

Het jazzy 'Ruby my dear' van Thelonicus Monk wordt tijdens de voorstelling tot drie keer toe herhaald. De muziek begint en eindigt zonder dat Mantero er zich ook maar één keer reikenschap van geeft. In de eerste, geluidloze scène komt Mantero op en gaat terug af zodra ze alle lampjes hoger heeft gedraaid. In een bebloemd zomerkleed start ze daarna met het dansspel. Haar onuitgesproken voorkomen blijkt slechts schijn. Er volgen heel wilde, maar spastische bewegingen. Elke opeenvolgende emotie is duidelijk af te lezen van het expressieve gezicht. Mantero brengt meer geaustuitdrukkingen ten toneel dan je ooit voor mogelijk hielt.

Mantero's stijl kenmerkt zich verder door een ruim armbesluit. Vingers worden langs het lichaam gestreken of strak tegen oor of neus gehouden - spastische bewegingen van een ofwel dronken ofwel kinds geworden volwassen. Getormenterd kronkelt ze langs de grond of steunt ze tegen de muur. Het grootste deel van de tijd blijft ze gewoon midden op het podium en speelt ze haar spelletje, als een kind dat opgaat in een eigen wereld. (IS)

PAULO RIBEIRO

Ribeiro is de oudste van de hele Portugese dansklek. Hij heeft ervaring als directeur van de *Companhia de Dança de Lisboa*. Intussen is hij ook internationaal een van de beter bekende Portugese choreografen. 'Modo de utilização' is een productie vol humor en knipooigjes. Na het eerste stukje dans geeft hij uitleg aan het publiek "omdat er altijd geklaagd wordt dat hedendaagse dans zo moeilijk te begrijpen is." Hij verwacht ook interactie en respons van de toeschouwers. Na het volgende deel vraagt hij of die nu zelf een verklaring van de geziene passage zouden kunnen geven. In hoeverre Ribeiro dit meent, is niet heel duidelijk; wanneer er iemand halfluid probeert te antwoorden, doet hij alsof hij het niet heeft gehoord.

Het geheel doet nogal kabaretachtig aan. De danser komt schuchter op en lijkt zich voor te bereiden op een prestatie die veel moed en concentratie vereist. Wanneer hij er zich klaar voor weet, doet hij teken aan de technici dat de muziek mag beginnen. Ook als hij met dansen stopt, moet hij dit signaleren

aan de ondersteunende ploeg. Zijn zwarte losse broek met zwart hemd en dansschoenen doen denken aan figuren à la Charlie Chaplin. Tijdens de mime-momenten lijkt hij ook op het podium zelf met iemand te dialogeren.

Ribeiro is technisch heel onderlegd. Typend voor zijn aanpak zijn de kleine hand- en armbewegingen. Ze werpen schaduwen op het witte zeil achteraan. Soms zijn de minuscule gestes beter te volgen op de uitvergrote projectie. Hetzelfde lichtspel creëert nog een ander effect. Schijnbaar drie mensen dansen heel synkroon als in een perfect uitgevoerde trio. Al bij al is dit een lichtvoetige choreografie met humoristische inslag. (IS)

ALDARA BIZARRO

Bizarro is één van de 'oudere' Portugese choreografen dit jaar op Klapstuk. Deze in 1965 in Mozambique geboren danseres danste al met veelbelovende choreografen als Paulo Ribeiro, Francisco Camacho en Joana Proença. Haar creatie 'As Marias e os papelinhos' (de 'Maria's en de konfettie-snipperers', die ze zelf dans samen met eks-tapdanseres Monica Lapa, handelt over verschillende aspecten van de ontdekking van het eigen lichaam en de eigen seksualiteit. De zeer verscheiden gevoelens die met deze 'ontluiting' gepaard gaan - broosheid, schaamte, narcisme, ongemak en tederheid - zijn soms even verwarrend als de opeenvolging van de diverse dansmomenten.

In het begin van het stuk staan de twee danseressen schuin achter elkaar, de ene vooraan op de scène, de andere tegen de

dekorwand. De voorste danseres friemeelt onwringend aan haar jasje maar begint het dan toch, met enige aarzeling, los te knopen. Het publiek wordt al dadelijk gekonfronteerd met het naakte bovenlichaam van een jonge meid. Deze naaktheid wordt afwisselend verhold en onthuld door middel van het jasje, dat uiteindelijk binnensteubten en achterstevoren wordt aangetrokken. Tijdens dit eerste gedeelte beweegt de andere danseres op de achtergrond enkel met haar armen, zonder enige franje.

In de daaropvolgende delen treedt deze danseres meer en meer op de voorgrond en evolueert de mime naar een dynamisch dansduet. Bizarro en Lapa ontplooiën zich eerst nog individueel. Zo exploreert de ene haar lichamelijke steeds verder met sensuele strelingen. Stilaan groeien ze naar elkaar toe op speelse, puberale wijze: handjes klappen, rock, schuchtere aanrakingen. Pogingen tot klassiek ballet mislukken. De ene danseres verliest konstant haar evenwicht, de andere valt voortdurend van haar stoeltje. Is dit misschien een metafoor voor de vrijheid en ongebondenheid die Bizarro verwacht van moderne dans?

Het geheel ontwikkelt zich, op muziek van João Lucas, tot een reeks snelle bewegingen over het hele podium, waarbij de danseressen gebruik maken van de decorwand, een muur volgeschied met kijkende ogen: ze slaan opeenvol met handen en vuisten, gaan er op zitten, rollen er zich tegenaan. Uiteindelijk zullen Bizarro en Lapa elk apart over de scène tollende, tot ze als het ware naast mekaar ontaken. 'As marias e os papelinhos' was een verrassende, afwisselende dansvoorstelling, die duidelijk geapprecieerd werd door een talrijk opgekomen publiek. (PS)

theater in Leuven

6/11 20.00 u **DE TIJD**
Tyrannie der hulpverlening Stadsschouwburg

12 en 13/11 20.30 u **DIRK VAN DYCK**
De mensenslinger Soetezaal, Naamsestr. 96 (org. Stuc)

14, 15, 16/11 20.30 u
VAN DYCK, TURBIAS & DEHOLLANDER
We liegen Vlammingstraat 83 (org. Stuc)

19 t/m 23/11 20.00 u **BLAUWE MAANDAG CIE**
Wilde Lea Stadsschouwburg

3 t/m 7/12 20.30 u **JULIEN SCHOENAERTS**
Krapp's laatste band Stuc

4/12 20.00 u **THEATER HERMAN VERBEECK**
Banaan Stadsschouwburg

11/12 20.00 u **BLAUWE MAANDAG CIE**
Wilde Lea Stadsschouwburg

reservaties: Stadsschouwburg (016/22.21.13) / Stuc (016/23.67.73)
informatie en boekingen: **THASSOS vzw**
E. Banningstr. 17, 2000 Antwerpen, tel. 03/237.64.79

Professor Tollens

◀ vervolg van p.1

Niet veel industrieproducten: ze hebben niet veel industrie en die is dikwijls niet competitief. Het komt dus dikwijls neer op grondstoffen of landbouwproducten. Ieder land moet voor zichzelf uitmaken waar het komparatief voordeel bij heeft. Voor veel landen van de Sahel is dat veeteelt, voor veel Afrikaanse landen katoen: zaken die zij inderdaad veel goedkoper kunnen produceren dan wij.»

«Die export hoeft echter niet noodzakelijk in kontradiktie te zijn met de eigen voedselvoorziening. Rwanda bijvoorbeeld haalt ongeveer zeventig procent van zijn deviezen uit koffie. Die koffie neemt slechts drie procent van de bebouwde oppervlakte in beslag en integreert zich perfect in de landbouwbedrijfs: er is veel arbeid voor vereist, maar men kan die arbeid gemakkelijk spreiden, tenzij in de pluk. Elke boer heeft dus tien à vijftien are koffie, die hem zijn inkomens opleveren. In veel Sahellanden en in het Noorden van de Ivoorkust, de zogenaamde 'cotton belt' van West-Afrika, vind je dan weer katoen als *cash crop*, als deviezenbron. Daar wordt op de velden eerst katoen gekweekt, die meestal veel meststoffen krijgt en gegarandeerd opgekocht wordt. Daarna teelt men op dezelfde velden voedselgewassen. Katoen opent dus de weg voor voedselgewassen en laat ook heel wat betere bodemvruchtbaarheid na.»

Veto: Zo ontstaan er toch problemen met de hoeveelheid beschikbare arbeid?

Tollens: «Niet noodzakelijk, want in veel gevallen volgen de arbeidspieken elkaar mooi op: de timing van de gewassen is totaal verschillend. Anderzijds zijn er vaak voldoende arbeidskrachten aanwezig. Denk maar aan Rwanda, waar een overschot is aan arbeidskrachten. Er zijn natuurlijk wel voorbeelden waar er duidelijk sprake is van een konflikt tussen voedings- en exportgewassen. Bijvoorbeeld als boeren verplicht worden om de helft van hun bedrijf aan een exportgewas te besteden. Of waar exportgewassen verbouwd worden door grote maatschappijen en de kleine familiale landbouwers geen exportgewassen mogen telen maar moeten gaan werken op die bedrijven van multinationals. In Zaïre was dat vóór de onafhankelijkheid: kleine boeren mochten zelf geen koffie of oliëpalm produceren, want ze moesten gaan

werken op de plantages van de Belgische bedrijven.»

Veto: Toch erkent men meer een meer dat er in bepaalde landen van Afrika eerder een tekort is aan arbeidskrachten, terwijl er een grondoverschot is.

Tollens: «Het is inderdaad zo dat er nog grote stukken van Afrika zijn waar er een echt landsurplus bestaat, waar de landbouwproductie wordt bepaald door de

bij het oogsten. In die gebieden moet men er dus aan denken de arbeid te verlichten. Dat kan door mechanisatie, maar ook door het gebruik van dierlijke trekkracht. Het is bovendien gebleken dat de meeste arbeidsbesparing kan gebeuren na de oogst, omdat de naooogstbewerking heel veel arbeid opslorpt. Die situatie van arbeidstekort vind je terug in grote delen van Zaïre en in bepaalde stukken van Kameroen, maar niet in Rwanda, waar men met een grondtekort kampt. Ook in de grote rijstgebieden van Azië is er praktisch overal grond tekort en is arbeid eigenlijk geen probleem.»
«Veel Europese landbouwkundigen reageren totaal verkeerd op de situatie van streken met een arbeidstekort. In

"Ik denk dat u daar de vinger op de wonde legt." (Foto Wim Glorieux)

hoeveelheid beschikbare arbeidskrachten. Daarbij speelt ook het probleem van de arbeidsverdeling tussen man en vrouw wel mee: de meeste landarbeid gebeurt nog steeds door vrouwen. Zo ontstaat er een seizoensgebonden arbeidstekort, wanneer de velden moeten klaargelegd worden bij het zaaien en ook

Europa is het enige streefdoel immers de hogere opbrengsten per hectare. Onze universiteiten worden dan ook in dat kader opgeleid en planten hun kennis gewoon over naar de Afrikaanse toestand. Dat is minder het geval voor de Amerikanen, die zelf tot mechanisatie gedwongen werden om al hun gronden te kunnen bewerken.»

werkgroep van je kring, presidium of Kringraad. Op basis van zo'n ervaring moet je grondig op de hoogte zijn van de problematiek inzake onderwijs en medebeheer in het algemeen, of je toekomstig werkingsdomein in het bijzonder.

3. Bereid zijn je functie op te nemen volgens de geplengedheden van Kringraad:
 - als vertegenwoordiger word je *ex officio* lid zonder stemrecht van de AV van Kringraad, die tweewekelijks samenkomt op vrijdagavond.
 - Van de vertegenwoordigers wordt verwacht dat ze dit lidmaatschap opnemen met zin voor initiatief.
 - je volgt van dichtbij het tot stand komen van standpunten op de AV door bijvoorbeeld actieve inzet in de werkgroepen.
 - je wordt en verdigt steeds het standpunt van de AV naar de raad waarin je zitting hebt. Omgekeerd breng je ook (schriftelijk) verslag uit van die vergaderingen op de AV.
 - de vertegenwoordigers bereiden samen (zowel inhoudelijk als wat de te volgen tactiek betreft) de vergaderingen voor. Ook hiervoor moet tijd kunnen worden vrijgemaakt. Wekelijks komen de vertegenwoordigers samen in een burovergadering.
 - een mandaat houdt ook administratief werk in zoals het tikken van nota's en verslagen aan de raden.

De verkiezingen voor deze mandaten vinden plaats op de AV van Kringraad op vrijdag 8/11 om 19.00 u in de conferentiezaal van het Pauscollege. Kandidaturen moeten binnen zijn ten laatste op 7/11 om 17.00 u. Je entoesiaste schriftelijke sollicitatie met CV, motivering en vermelding van speciale nuttige kwalificaties wordt verwacht op het sekretariaat van Kringraad, 's Meiersstraat 5, 3000 Leuven. Kandidaturen dienen aanwezig te zijn op de verkiezings-AV

ROLSTOELSCHAATSEN

Op het Sportkot moet u terug oppassen voor vervaarlijk zwaaiende witte stokken, kletterende krukken en boosaardig glimmende rolstoelen. Net als vorig jaar organiseert het APA-Team (Adapted Physical Activity) een wekelijkse sportavond voor studenten met of zonder een lichamelijke handicap.

Het APA-team bestaat uit licentiaten in de lichamelijke opleiding en kinesiterapie onder leiding van initiatiefnemers Yves Vanlandewijck en Peter Van de Vliet. Hun devies luidt dat al wie in Leuven studeert de sport moet kunnen beoefenen, die hij of zij het liefst beoefent. Dat zo'n slogan niet alleen goed klinkt, maar wel degelijk kan verwezenlijkt worden, bewezen ze vorig jaar al: uitdagingen werden niet geschuwd. Op de activiteitenkalender van vorig jaar vinden we niet enkel de typische gehandicaptenporten, zoals rolstoelbasket. Er was onder andere ook kajak, judo, atletiek, zwemmen, en schaatsen (met een schaatslee voor de rolstoelers). Ook dit jaar komt het volledige aanbod van het Sportkot voor een grondige verkenning in aanmerking.

De typische uitdaging van elke sport wil men zeker behouden, maar toch blijft veiligheid een absolute prioriteit. Of om het met de woorden van Peter Van de Vliet te zeggen: "We gaan nooit iemand in een bootje

duwen, zodat hij meteen omslaat." Een beperkte aanpassing is voldoende om een fysieke hindernis te compenseren. Voor die aanpassingen zorgt het team van Vanlandewijck en Van de Vliet. Beiden hebben een ruime ervaring in sport met gehandicapten. Samen coachen ze bijvoorbeeld al enkele jaren de Leuvense rolstoelbasketploeg.

Mogelijk krijgt het initiatief binnenkort een Europese dimensie, want het Instituut voor Lichamelijke opleiding start dit jaar een Europese opleiding in sport voor gehandicapten. Het gaat hier om een Erasmusproject in samenwerking met negen Europese universiteiten. Tijdens het eerste semester volgen de studenten een theoretisch programma. In het tweede semester kan ervaring opgedaan worden, mogelijk in samenwerking met het APA-team.

Het is gezinszins de bedoeling een getto voor gehandicapten te vormen. Net als vorig jaar is dus iedereen welkom die voor deze sportvorm interesse voelt. Enige zin voor zwarte humor is wel gewenst.

Voor inlichtingen over de wekelijkse sportavond voor gehandicapte studenten kan men terecht op het Instituut voor Lichamelijke Opleiding, 20.14.31. Busdienst is voorzien.

(PG)

ontwikkeling. Veel verantwoordelijken van het landbouwbeleid wensen te mechaniseren, zien hun heil in traktoren, wensen hogere opbrengsten per hectare waar dat eigenlijk niet kan lukken. Intermediaire technologie of kleinschalige technologie vinden ze maar niks: ze zijn bijna besmet of pervers geworden door onze technologie. Zij stellen immers onze landbouw als model voorop en willen zo snel mogelijk hetzelfde niveau halen. Die mentaliteit wordt in de hand gewerkt door het feit dat veel van hun verantwoordelijken voor het landbouwbeleid in Europa of in de Verenigde Staten opgeleid zijn. Die moeten eigenlijk een herscholing doormaken waarbij ze zich terug in hun eigen kader moeten zetten en technologie zoeken die aangepast is aan hun omstandigheden.»

«Bovendien zijn ook onze inzichten uiteraard nog niet volledig. We hebben nog geen duurzaam en stabiel landbouwstelsel voor voedselgewassen voor de tropen gevonden. Voor de meeste voedselgewassen is men nog altijd verplicht, zelfs als men meststoffen gebruikt, om de grond een aantal jaren braak te laten liggen. Men is in feite verplicht om na twee, drie jaar cultuur zijn landbouwgrond te verlaten, een nieuw stuk te ontginnen – hetzij in het bos hetzij in de savanne –, en dan na vijf of tien jaar terug te keren. Voor dit belangrijk landbouwtechnisch probleem is nog geen oplossing gevonden, al kan men soms met meststoffen de zaak wat rekken. Alles wijst erop dat een nieuw landbouwsysteem dat kan leiden tot een

duurzame landbouw in de tropen een integratie moet zijn van eenjarige voedselgewassen met boomgewassen, bomen en struiken.»

Veto: Vermits er in veel landen geen inzicht is in de problematiek, ontbreekt het daar waarschijnlijk ook aan een concreet beleid ter zake, is er geen lange-termijnplanning?

Tollens: «Er zijn op dat punt grote verschillen tussen de landen. In Nigeria bijvoorbeeld heeft men een beleid dat er sterk op gericht is de landbouw te stimuleren. Alle import van voedsel wordt verboden, en sinds kort ook lokale uitvoer. Men wil kost wat kost zelfvoorzienend zijn. In andere landen is het beleid soms heel anders. De meeste landen hebben een goed beleid om de exportgewassen te stimuleren omdat hun deviezeninkomsten daarvan afhankelijk zijn. Op het gebied van de voedselgewassen doen ze dan heel weinig, ook omdat ze de kans krijgen goedkoop voedsel in te voeren.»

Luc Christiaensen
Pieter De Gryse
Maud Vermeire

Volgende week het tweede deel van het interview met professor Tollens, waarin we het hebben over de bijdrage van het Westen aan de ontwikkeling van Afrika: ABOS versus NGO's, de Wereldbank en de rol van de universiteiten. Ook de vraag naar de zin van ontwikkelings-samenwerking in de jaren '90 komt aan bod.

Karrièrè?

Ben jij geïnteresseerd in het onderwijs aan deze universiteit, ben je begonnen met de studentenbelangen, voel je wel iets voor medebeheer, ben je niet bang om de handen uit de mouwen te steken en schrik je van vergadering je niet af, dan ben jij misschien de ideale studentvertegenwoordiger.

Kringraad, de raad van Loko die zich bezighoudt met de onderwijsproblematiek aan de KU Leuven, verkiest deze week studentvertegenwoordigers voor het academiëjaar 1991-1992. We zijn op zoek naar kandidaten voor volgende functies:

- 2 vertegenwoordigers voor Onderwijsraad, waarvan 1 uit de groep biomedische wetenschappen, 1 uit de groep exacte wetenschappen. Onderwijsraad is een adviesorgaan dat zich bezighoudt met de onderwijsproblematiek.
- 2 vertegenwoordigers voor de Raad voor Internationale Relaties (RIR). De vertegenwoordigers worden ook lid van de erasmuskoördinatoren-kommissie. Interesse voor de Europese onderwijsproblematiek is vereist.
- 1 vertegenwoordiger voor de Interfacultaire Commissie voor Aggregatie (IKA) uit de humane wetenschappen. Ben je student aan de KU Leuven dan kan je hiervoor solliciteren indien je voldoet aan volgende voorwaarden:
 1. In de loop van dit of vorig academiëjaar in minstens één zitting geslaagd zijn. Kandidaten voor Onderwijsraad moeten bovendien een jaar lid geweest zijn van een POK of fakulteitsraad.
 2. Een gedegen kennis hebben van de werking van de POK, fakulteitsraad, onderwijs-

Stroom

Veto: U vertolkt hier net een heel aantal inzichten over landbouw en ontwikkeling en de complexiteit daarvan. In hoeverre zijn die ook al doorgedrongen in de landen die deze ontwikkeling zouden moeten doormaken?

Tollens: «Ik denk dat u daar echt de vinger op de wonde legt. Acht ontwikkelingslanden op tien in Afrika maken nog altijd geen prioriteit van de landbouw, verwaarlozen ze zelfs schandelijk. Men zegt wel dat de landbouw belangrijk is maar men doet er niets aan, ook omdat alle politieke macht in de handen zit. Zelfs in Rwanda, waar zoals gezegd zeventig procent van de deviezen uit de uitvoer van koffie komen, is in de overheidsbegroting nog geen vijf procent voorzien voor de landbouw. De Europese Gemeenschap besteedt ongeveer zeventig procent van haar budget aan landbouw. Ik vroeg ooit zelf aan de minister van landbouw van Rwanda waarom men niet meer investeert in die sektor. Zijn antwoord was: "Wij weten ook wel dat landbouw belangrijk is, maar we krijgen ongeveer drie keer meer via buitenlandse hulp. Landbouw is een sector waar we veel buitenlandse hulp kunnen krijgen.»

«Het ontbreekt in die landen bovendien aan inzicht in het soort technologie dat men nodig heeft voor de landbouw-

(advertentie)

GEZOCHT
handige free-lance
medewerkers

van podia,
voor (de-)montage
decors;
licht- en geluidsapparatuur

voor afspraak:
016/20.52.42

MPA
cultural consulting
Diestvest 82 - 3000 Leuven

Stucprogrammatische onder de loupe

Stukjes en brokjes

Nu Klapstuk afgelopen is, kan de 'gewone' Stucprogrammatische langzamerhand op volle toeren gaan draaien. Hoog tijd dus om eens te kijken wat het Stuc de student dit jaar zoal te bieden heeft. Programmatoren Dirk De Wit en Mark Deputter (respectievelijk verantwoordelijk voor film/video en teater) zijn onderhand aan hun vierde seizoen toe. Als een van de acht Vlaamse kunstcentra blijft het Stuc steunen op vier peilers: teater, dans, film en video. Ook voor het komende jaar kunnen hierin een aantal krachtlijnen worden onderscheiden. In een eerste bijdrage komt de film- en videoprogrammatie aan bod.

De problemen van het Stuc zijn genoegzaam bekend: te weinig middelen, een beperkte infrastructuur. Een evenement zoals Klapstuk moet het nog altijd hebben van de inzet van vrijwilligers. Met de subsidies van de overheid alleen kan men de zaak niet roeien. Vandaar dat commerciële sponsors moeten worden aangezocht. Daar is op zich niets fout mee, zolang de reclame in programmatieboekjes en dergelijke binnen de perken blijft. Wel spijtig is dat Vlaanderen zo weinig geld over heeft voor een vooruitstrevend centrum, dat een beetje leven brengt in de culturele broerij van een landje waar cultuur vaak niet altijd niet verdergaat dan het Mechels Miniatur Teater.

Geflopt

Op filmgebied ziet het menu er ontgensprekelijk veelbelovend uit. Een eerste vaststelling: de samenwerking met de Studio-filmzalen wordt voortgezet. Zo kon men zich in de maand september al laten aan een grote Wim Wenders-retrospectieve (een aanloop voor het langverwachte en met veel geheimzinnigheid omgeven *Bis ans Ende der Welt*, 'soon in a theatre near you'). Verder kon men in de Studiozalen in de maand oktober een paar klassiekers bekijken: de eerste films van *enfant terrible* Jean-Luc Godard, en *Lola*, de eersteling van Jacques Demy, en later op het jaar een retrospectieve gewijd aan Luchino Visconti.

Een toenadering tot de Studio's lijkt op het eerste gezicht vreemd voor een bij velen als 'alternatief' bekend stand centrum als het Stuc. Zij past echter in een breder 'ideologisch' kader. Het Stuc streeft niet alleen naar promotie van films uit het niet-commerciële circuit. Programmatoren Dirk De Wit wil ook 'verloren parels' uit het commerciële circuit ophalen. Volgens sommige bioskoopbezoekers betreft hier geflopte, smakeloze films die het Stuc, om een beetje tegendraads te doen, toch maar weer te voorschijn tovert. Meer genuanceerde filmreaks wijzen op de onverschilligheid van distributeurs en exploitanten ten aanzien van films die niet beantwoorden aan de mode van het moment, of die te ver gaan in bepaalde analyses van onze wereld. Veel commerciële films, die als subversief worden ervaren, krijgen geen waardering, noch van pers, noch van publiek. Het Stuc wil het publiek wijzen op de verwaarloosde kwaliteiten en kenmerken van deze films.

Wat de nieuwste ontwikkelingen op filmgebied betreft, maakt het Stuc zijn naam van voortrekker zeker waar. Van de vorig jaar met *Drugstore Cowboy* ontdekte Gus Van Sant worden een aantal vroege (kort)films vertoond. Ter gelegenheid van Europalia Portugal staan een vijftal films van 'coming man' Manoël de Oliveira - de man is al een eind in de tachtig - op het programma, waaronder zijn laatste: *A Divina Comedia*, zowaar een wereldpremière (zie p.6). In de huidige 'Black Wave' is Charles Burnett een buitenbeentje. Bij hem geen flitsende pamfletten over de moeilijkheden van jonge zwarten in de Amerikaanse samenleving, wel genuanceerde portretten van de Afro-Amerikaanse gemeenschap, heen en weer geslingerd tussen haar wortels en huidige problemen. Zijn gehele oeuvre, drie films, worden vertoond. Verder staat er ook heel wat moois en interessants op het programma van onder andere Egoian, Rosenberg, Sokorov, Kiarostami en Ghatak.

De jaarlijkse cursus van Dirk Lau-

drempeel tot een onpopulair medium als video.

Traditioneel besteedt het Stuc ook aandacht aan de experimentele film. Voor de programmatie zorgt specialist Willem De Greef, docent aan het Sint-Lukasinstituut. Zo komt experimenteel cineast Yann Beauvais zelf een selectie voorstellen van films met multi-schermprojectie. Deze techniek opent nieuwe en onvermoede perspectieven op de zevende kunst. Voor de videoprogrammatie staat dit jaar videocast Albert Wulffers in. Hij was programmatoren van het World Wide Video Festival in Den Haag. Men kan zich verwachten aan Belgische producties van ondermeer Ana Torfs en Marie André, Hongaarse en Russische video's, en lezingen van Walter Verdin en Anne Marie Lambrechts.

Buren

Al jaren werkt filmprogrammatoren Dirk De Wit aan een beeld- en beeld-researchcentrum. Het opzet van dit centrum is tweeledig: enerzijds het onderzoek aangaande het medium film en aanverwante kunstvormen stimuleren onder de vorm van seminars en publicaties, anderzijds onrechtstreeks invloed uitoefenen op het filmklimaat in het algemeen (verdeling, productie, subsidiëring). Een nobel initiatief, zeker als men denkt aan de erbarmelijke staat van de filmkritiek in Vlaanderen. Hopelijk krijgt De Wit genoeg medewerking (lees: subsidies) om zijn initiatief ook daadwerkelijk vorm te geven.

Gorik de Henu

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

Horizontaal - 1 Voortplanting 2 Gekheid - Zich op een winterse manier verplaatsen 3 Brabantse gemeente - Klaagt, moppert 4 Verzachte - Door, met 5 Voorzetsel - Voorbij - Bepaalde slaapziekte 6 Schone jongeling 7 Dubbelweefsel - Modegek 8 Niet zo versaaide 9 Zichtbaar mengsel van gassen en dampen - Blote ontkenning 10 Grote troep - Maak een dierlijk geluid.

Vertikaal - 1 Wildhandelaar - Eiland bij Nieuw-Guinea 2 (De zeilen) kleiner maken - Pijniger van Psyche 3 Kempische gemeente - Splitsbaar deeltje 4 Regelmatig terugkerende 5 Hollands adellijk geslacht waarvan een lid te Brussel werd onthoofd 6 Bevel - Hel over tot een denkwijze 7 Lichaamsdeel - Nikkel - Grappig persoon 8 Onderste laag van de dampkring 9 Europeanen - Italiaanse rivier 10 Tussenstukje.

En nu serieus

De kalvarietocht naar beter

Luc Coorevits staat al zeven jaar aan het hoofd van de vzw 'Behoud de Begeerte'. Deze dagen reist hij gans het Vlaamse land af met zijn nieuwste programma 'En nu serieus!', een 'literair programma voor/met serieuze mensen'. Veto ging naar de première in de Turnhouse Warande en zag er Herman Brusselmanns, Hugo Matthysen, Jean-Marie Berckmans en Tom Lanoye aan het werk. De toernooi doet deze week ook Leuven aan. Op donderdag 7 november zijn behalve voornoemde schrijvers ook Kristien Hemmerechts en Joost Zwagerman te gast. Dit alles wordt gepresenteerd door Marcel Vanhilt, met zijn gebruikelijk entoesiasme.

'En nu serieus!' is eigenlijk een initiatief van de Vlaamse Boekverkoopbond die met de steun van de Promotiecommissie van de Vereniging ter Bevordering van het Vlaamse Boekwezen en in een organisatie van de vzw 'Behoud de Begeerte' tien literaire avonden in tien verschillende Vlaamse steden organiseert. Luc Coorevits, voorzitter van de vzw probeert al sinds verscheidene jaren literatuur van Vlaamse en Nederlandse schrijvers, zowel proza- als poëzieauteurs, te promoten door middel van initiatieven, waarvan 'Saint-Amour' wellicht het meest bekende voorbeeld is. Coorevits streeft niet alleen naar "lite-

raire productie(s), een soort combinatie tussen een theaterproductie en een literaire avond' (*Veto* 11 februari 1991), hij zou ook graag een Boekenweek naar Nederlands model willen organiseren. Daarin zouden dan verschillende soorten literaire avonden - verschillend qua doelgroep en vorm - afgewisseld worden met gesprekken en signeersessies in boekhandels en bibliotheken.

Het programma dat dit jaar te zien is, kan een schuchtere poging tot een literaire 'productie' genoemd worden. Brusselmanns leest in een razendsnel tempo enkele van zijn nieuwe verhalen

voor, Matthysen wisselt experimentele gedichten af met verhalen en rocknummers, Berckmans brengt een typisch defaitistische verhaal en Lanoye komt niet verder dan een melodramatische lektuur uit zijn nieuwe bundel 'Kartonnen dozen'.

Herman Brusselmanns bijt in deze vrij voorspelbare conferentie de spits af. Uit zijn in januari te verschijnen verhalenbundel 'Getatoeïerde aknē' brengt hij twee autobiografische verhalen, nummers 44 en 103. Met een indrukwekkende intonatie slaagt Brusselmanns erin het publiek aan het lachen te brengen. Neem daar het thema seks en daarbij horende vulgaire taalgebruik nog bij en je hebt een typisch Brusselmannsverhaal. De grappen zijn echter niet altijd origineel: die van een SS'er en iemand van de Gestapo die respectievelijk SS en Gestapo op hun ballen laten tatoeëren, doet al enkele jaren de ronde.

Aknē

Hugo Matthysen is vooral bekend van zijn liedjesteksten. Zijn bijdrage voor 'En nu serieus!' bestond niet alleen uit een paar rocknummers, Matthysen wist het publiek ook te boeien met verhalen rond Ivanhoe, Meneer Snobius en Meeneer en Mevrouw Schöfelstake, een verrassende vertelling over het wisselen van baby's. Vooral in woordspelingen is de auteur van 'Verre zwijnstarken' een kei. Zo wist hij te vertellen dat

Kafka op het einde van zijn leven een 'telefoonnummer' had, dat hij echter nooit opvoerde. Ook zijn experimenteel gedicht 'Hond', waarbij elke versregel eindigt op '-ond' of '-ont' kende veel bijval.

'Rock en Roll met Frieda Vindevoel', zo luidt de titel van de nieuwste roman van Jean-Marie Berckmans, een pessimistisch verhaal over het menselijke leven. In een onomwonden schuine taal, met schijten en zeiken als meest geliefkoosde termen, en gebruikmakend van alledaagse dingen - reclame, muziek, krantenberichten, hitparade, korte inhoud van televisiefeuilletons - hekel Berckmans het droeve lot van een ieder. "Hoelang nog?" zal de ultieme vraag luiden.

Showkicker Tom Lanoye komt zingend de scène op. Met een zwoele stem heeft hij het kort over zindelijkheids-training, waarbij hij zich tevens op een levensgroot varken zet, dat reeds vanaf het begin van de avond in het midden van de bühne staat te staan. Daarna neemt Lanoye paramantig zijn nieuwe bundel 'Kartonnen dozen' ter hand en leest, vaak op een ongepast dramatische toon en met een bijwijken ronduit vervelend Hollands aksent, een (auto)biografisch(?) stuk over zijn geboorte en de relatie met zijn moeder. Kleine Tom hielp haar bij het inoefenen van teater-teksten en ook in de keuken stak hij blijkbaar al eens een handje toe. Zijn moeder had hem ooit verteld steeds proper ondergoed aan te doen, want je weet maar nooit dat je overreden wordt, in het hospitaal terecht komt en de verpleegsters daar je vuile onderbroek bemerken. Het is een wijsheid die uiteindelijk de moeder zelf goed van pas komt wanneer ze zwaar verminkt na een keukenbrand in de kliniek belandt. Het tweede gedeelte uit Lanoyes nummerje handelt over een homoseksuele jeugdliefde voor een zekere Z., die vooral openbleef tijdens een Griekenlandreis.

'En nu serieus!' mag dan wel een gevarieerd programma zijn, het mist nog enige schwinging en diepgang. Wanneer men de voorgaande affiches van de vzw 'Behoud de Begeerte' bekijkt, kan men zich tevens afvragen of er in Vlaanderen nog andere schrijvers rondlopen dan Tom Lanoye en Brusselmanns. Het is duidelijk dat Luc Coorevits met deze literaire avonden een overwegend jong publiek - tussen 16 en 30 jaar - beoogt en nog steeds berust in vaste waarden, die kwasi een garantie zijn voor goedkoop sukses.

TL. in de tijd van Edison: toen nog met kontaktenzen.

(Foto Archief).

Patrick Staudt

ZOEKERTJES

- **RADIO ESTAVOY** is er weer op woensdag vanaf 21.00 u op 103,3; luisteren kan uw gezondheid schaden (KB 16/10/91).
- **Abulafia**, middeleeuws kabbalist, tovert uw manuskripten om tot moderne meesterwerken die profen in ekstase brengen. Abulafia: tekstverwerking-laserprints. Tiensestr. 177. z 29.22.77, 10.00-12.00 u, 14.00-16.00 u.
- **Edo** frattanto, Dall'altro canto. Con questa e quella. Wo amoreggiar. Ah, la mia lista Doman mattina. D'una decina. Devi ammirar. Voor Kris, naar Don Giovanni (WA. Mozart).
- **Wanhopige student** zoekt getuigen van aanrijding met vluchtinsdrif in de nacht van wo 16/10 op do 17/10 (± 01.00 uur), ter hoogte van kruispunt Goudbloemstr. - Sint-Hubertustr. - Tevruersvest. Elke getuigenis kan van belang zijn! Laat iets van je horen op z 23.60.65, Goswin III-laan 18, Heverlee.
- **Grete** zag de zeven zwetende Schotten een goeie fond leggen om te bekomen van de romantische muziek, en ze zag dat het goed was. Laten we de zevende dag rusten bij een 'bottle of wine'.
- **Die mannen** van het neo-autoritair front zouden beter eerlijk zijn. NAF is eigenlijk FNA, de Fascistische Nazi Aktie. Iedereen zede gewaarschuld!
- **Wednesday Night**, it is happening again! The Scorpio Party Giant.

- **Entante Terry sprak**: "Voorwaar ik zeg u: uit het geslacht der Techneuken zullen XII + 1 doidneste duivenmelkers voortkomen en zij zullen duivels melken en zich openbaren de derdiende van een maand op een loopwedstrijd." (Allernieuwste Testament, Profeteen 0, 0-2)
- **Hoeeze!** We leven dus nog allewee. Dan kunnen we dus rustig verder doen, en misschien geraakt de wedstrijd wel gedaan tegen dat we afstuderen. BB, in Veto nr. 26 vind je mijn laatste zet. Jounv beurt! Bok
- **Car pooling**: wie rijdt er mee in het weekend van Quetsel naar Leuven? Koen Van Hoof, Half Maatstraat 15.
- **Musikoloog** geeft pianolesen aan beginnelingen. Groot Begijnhof 811.
- **Op dinsdag 15/10** vond ik in AV 02.17 een pennekaz van 'Jo krinkelende winkende waterling'. Liefhebber van Janne? Je gelukspoppetjes wachten op je bij: Martine Verbraken, Dieksteeneweg 123, Kessel-Lo.
- **Wil de gewetenloze schurk die zich op 17 oktober meester maakte van mijn Levi's jeansvest**, nu wroeging krijgen en het jasje terugbrengen. Ik zal hem onmiddellijk vergewingschenken. Jim Nagels, Naamsestr. 79.
- **Tikken** van alle teksten, thesissen, wetenschappelijke teksten op computer met laserprint. Van 09.00-18.00 u; z 35.06.01. Na 18.00 u en WE: 23.54.76.
- **'Vertellen**, en nog eenmaal! vertellen; speelt allemaal geen rol in cowboy-films. Dat van ons loopt lekker.
- **Laten we het in de zoekertjes zetten!**
- **Jal Doen**.
- **Wie is zijn kaki jas** van het merk Kempel kwijt? (inklusief kassette nr. 10 - Allerlei). Afspraak woensdag 6/11 om 21.30 u in de Konfrater. Getekend De Rode Pulp.
- **Wil de eerlijke vinder van mijn beige parka** (merk Riכון) hem terugbrengen bij Bart, Brabantsestraat 72, Thanks.
- **PATI-PATI**-ers die op zondag niet kunnen komen: di 5/11 van 20.22.00 u ekstra repetitie in de beginhofkerk! We shall sing freedom.
- **Wim P.**, voor mij heb je visie genoeg. Annemie van het NGVVf.
- **Het G.V.V.F.** is springlevend! Na het buitenwippen van een aantal algestudeerde leden, beginnen we dit jaar als N.G.V.V.F. in onze

- strijd tegen mannelijk chauvenisme! Leve Benolite!
- **Typen van thesissen, werkes, briefwisseling**. Chris Rosselle, z 20.70.77.
- **Caroline**, de les was om 14 u ipv om 16 u. Andere keer misschien. Sorry, Gilles.
- **Student Aid leeft!** De studenten voor studenten en ontwikkelings samenwerking denken aan een Student Aid Toneel. Geïnteresseerden vlieggen naar ons lokaal, Sint-Michielsstr. 6 (Hogeschoolplein) of bij Peter Croonen op 29.33.94.
- **Hallo Ellen**, ik wil meer info over plaats, snelheid en/of merk van uw kot, fiets en surplank. Dan word ik wel nr. driezessenzestig.
- **Milieuraad**: 11 november om 21.00 u in het RC van woonwijk Arenberg (aan Alma 3) en niet in het Stuc.
- **Wie wil in het weekend zijn** kot doorvertuuren? Kontakt openmaken met Phillip, Schaepstraat 13.
- **Ansermmer**: zie dat je er bent, 5 november om half negen. Bert en Ernie.
- **De verschrikkelijke R-frakkie plant een moordanslag** op de vriendin van de drummer van Nirvana. Ideeën en financiële steun welkom.
- **Beter** een kus op de mond dan tien komsommers in je kont. (En ge kunt er geen Aids van hebben!)
- **Johan E.**, dinsdagavond komen we naar je kot. Ten C van 1-4-2.
- **Ik vind Erik helemaal niet lelijk!** Annemie van het NGVVf.
- **Liefste Ellen**, Henry V ligt al eeuwen te stinken in zijn graf, voor betere geurtjes kun je bij mij terecht. (Schoemnaak is surplankormaat, dus kunnen we ook samen surten.) Bête noire.
- **Croc** vraagt zich af of allen die dit moeten lezen, dit wel lezen? Wacht op antwoord...
- **Opgelet!** De weeklijks video-avond van het Liberaal Vlaams Studentenverbond wordt verplaatst naar donderdag 20.00 u. De toegang blijft gratis en het adres Blijde Inkomststr. 106.
- **Motorrijder** en student? Geïnteresseerd in een motorokul voor studenten: naam en kotadres bij J. Boeckx, E. Van Eenstraat 24.

- **Abulafia**, middeleeuws kabbalist, toert uw manuskripten om tot moderne meesterwerken die profen in ekstase brengen. Abulafia: tekstverwerking-laserprints. Tiensestr. 177. z 29.22.77, 10.00-12.00 u, 14.00-16.00 u.
- **Teerbeddide** (althans door de droomprints uit de vakantie) no phone, na een weekse rouwvakantie zijn mijn moederen zo overhit geraakt dat ze dringend met een pintje moeten worden afgekoeld; ik heb dus dorst, mijn breuenbusse honger: Flipper, Bondgenotenlaan 113.
- **Er zijn nog enkele 'Student Welcome'** pakketjes (l/m) over bij An. Schreursvest 7; studentenkaart meemenen. Wie wil, kan zelfs spaghetti blijven meeten (enkel 's avonds). ● *Nvdr: bedankt voor het kaartje.*
- **Pieter Pardaens**, ik bied 222 zaire voor je groene klak. Mobutu Sese Seko.
- **Groep** zoekt dringend zanger(es). Enkel eigen nummers. Geert Bonjaen, Burgemeesterstraat 53, z 03/383.26.18 in t'weekend. Yvan De Boeck, Schrijnmakersstraat 15, z 014/81.19.06 in t'weekend.
- **Knoelselder** zoekt knoelselder om samen te knollen op 5 november in de City-Club.
- **Lieve (geeneskude)**: tweede poging op 7 november? Same place, same time (23.00 u). B.
- **Lief witzwart** gevlekt katertje, zoekt baasje(s) (m/v). Gratis af te halen. Ridderstraat 72.
- **En tot de vrouw heeft hij gezegd**: "Zeer zwaar zal ik maken de lasten van uw zwangerschap: met pijn zul jij kinderen baren. Naar uw man zal u begeerte uitgaan, hoewel hij over u heerst." (Genesis 3,16). Wordt vervolgd... XII + 1.
- **Roeders**, mocht de onvriendelijkheid een gezicht hebben (hoogst onaangenaam gezicht trouwens)... Schoppen 4 en koeken 8.
- **E2-E4!** Wie durft? Joseph-Desiree Mobeetoe.
- **Bart**, de bal, eenzame jongen, zoekt blondine met lange benen om eenzame nachten door te brengen. Geen foto. F. Linstraat 1.
- **Euprint** vba: alle tekwerk; desktop; scannen; uitbruten van tikwerk; figuren uit Quattro en Lotus. Wij zetten ook muziek!! Hertogstraat 110, z 22.97.49.

advertentie
VERHUUR VAN GELUIDSINSTALLATIES MET OF ZONDER DISC-JOCKEY
DANCE DELIGHT
 TEL. 016/23.30.86

Agenda

AD VALVAS

MAANDAG

20.00 u **TEATER** Het Echt Antwerps Teater speelt 'Mijn vrouw zit op Kreta', in Stadsschouwburg, org. CC Leuven.
 20.30 u **FILM** 'Partners' (1982), Amerikaanse film van James Bunous met Ryan O'Neil en John Hurt, in Tiensevest 58, toeg. gratis, org. Pieter Couterelslichting.
 20.30 u **WERKROEP** bezinningsbegeleiders, in Jan Stasstrat 2, org. UP.
 21.00 u **FILM** 'Une femme est une femme' van Jean-Luc Godard (1961), over een stripteuse die absoluut een kind wil van haar vriend en wel zo snel mogelijk, in Stuc, toeg. 160, org. Stuc ism Studio.
 23.15 u **FILM** 'Une femme est une femme' van Godard, in Stuc, toeg. 160, org. Stuc ism Studio.
 24.00 u **FILM** 'Pierrot Le Fou' (1963), een film van Godard over een schrijver die weg wil uit het verstikkende burgerlijk milieu van vrouw, werk en dagelijkse besommeringen, in een drang naar absolute vrijheid, in Studio 1, toeg. 160, org. Stuc ism Studio.

DINSDAG

19.30 u **GESPREK** Een boodschap voor jonge gelovigen in een gesekulariseerde wereld, met als gast Herman Servotte, in Craenenonck 13, org. UP.
 19.30 u **INFORMATIEAVOND** Vredeseilanden, Ruelensvest 127, gratis en vrijblijvend.
 19.30 u **DEBAT** en politiek kabaret over opiniepeilingen, campagnes, kieslijsten, stemrecht. Konfrontatie tussen Rik Daems (PVV), Wivina Demeester (CVP), Jos Geysels (Agale), Hugo Schiltz (VU) en Luc Vandendoossche (SP), in Grote Aula (MT), toeg. 50,80, org. VRG.
 20.00 u **DEBAT** over het wetenschappelijk onderzoek in het jaar 2000, olv moderator D. Draulans, met Dr. Smets, Dr. Van Hove, Professor Bruynerse, Dr. Destrooper, in Kleine Aula (Maria Theresiakollege), toeg. gratis, org. Europakring en Focus Research.
 20.00 u **PRAATKAFFEE** rond de Derde-Wereldschuld en het etisch bankieren, met spreker van NCOOS, Rechtvaardigheid en vrede, Network, privébanken en akademici, in grote zaal UP, Jan Stasstr. 2, org. 11.11.11-studenten.
 20.00 u **LEZING** Edi Clajsters (journalist, auteur van een proefschrift over de anjerrevolutie en van een recente artikelenreeks in De Morgen naar Europa Portugal) zal het hebben over de recente maatschappelijke evoluties in Portugal, in CC Oratorienhof, Mechelsestr. 111, org. Maseerelfonds.
 20.00 u **TEATER** W.T.A.K. speelt 'Othello', in Stadsschouwburg, org. CC Leuven.
 20.30 u **FILM** 'De Kannibalen' (1988), een film over een vrouw die verliefd is op een mens-machine, in Stuc, toeg. 100/130.
 22.30 u **FILM** 'Nee, of de ijdele roem van het bevelen' (1990), een film over de geschiedenis van Portugal en zijn volk, in Stuc, toeg. 100/130.
 24.00 u **FILM** 'Pierrot Le Fou' (1963), een film van Godard over een schrijver die weg wil uit het verstikkende burgerlijk milieu van vrouw, werk en dagelijkse besommeringen, in een drang naar absolute vrijheid, in Studio 1, toeg. 160, org. Stuc ism Studio.

WOENSDAG

12.00 u **HONGERMAAL** in de drie Alma's, org. 11.11.11-studenten.
 13.00 u **POEZIE** 'Ik is een ander', een steenvolte evokatie van leven en werk van de Portugese dichter Fernando Pessoa door akteur Herman Verschedden in het kader van Europaalia, in 'Kerssoewke, Naamsestr. 15, toeg. gratis, org. Kultuurcommissie van de KU Leuven.
 14.00 u **FILM** 'Haiti, parel der Antillen' (1976), documentaire van O. D'Hoe, in Vlaams Filmmuseum- en Archief.
 17.45 u **REPETITIE** voor koor en muzikanten, in Begijnhofkerk, org. UP.

18.00 u **HONGERMAAL** in de drie Alma's, org. 11.11.11-studenten.
 18.15 u **EUCARISTIEVERIERING** in het kader van 11.11.11-aktie, in Begijnhofkerk, org. UP.
 20.00 u **HAPPENING** met debat rond (ont)zingen van geldinzamelen, met sprekers van diverse organisaties en met Latijnsamerikaanse muziek en hapjes, gevolgd door fuif, in Isol, toeg. 50/70, org. 11.11.11-studenten.
 20.00 u **FILM** 'De Droomproducenten' (1984), een documentaire van Robbe de Hert, in Vlaams Filmmuseum en -Archief.
 20.00 u **TEATER** De Tijd brengt 'Tyrannie der Hulpverlening', in Stadsschouwburg, org. CC Leuven.
 20.15 u **11.11.11-DEBAT** met eks-minister van ontwikkelingsamenwerking André Geens (VU-VVD) en Bert Cleymans (oud-voorzitter van het NCOOS), in MSI (Ravenstr.), org. Volksunie-jongeren KU Leuven.
 20.15 u **FILM** 'De Droomproducenten' (1984), een documentaire van Robbe de Hert, in Vlaams Filmmuseum en -Archief.
 20.30 u **FILM** 'Nee, of de ijdele roem van het bevelen' (1990), een film over de geschiedenis van Portugal en zijn volk, in Stuc, toeg. 100/130.
 20.30 u **FILM** 'The Times of Harvey Milk' (1984), een Amerikaanse film van R. Epstein en R. Schmichien, in Tiensevest 58, toeg. gratis, org. Pieter Couterelslichting.
 21.00 u **AFRIKAANSE AVOND** met Afrikaanse cocktails, Afrikaanse muziek, 'Afrikaanse steer...', in 2 PK'tje (Van Evenstr. 14), org. Katechitika en Pedagogie.
 22.30 u **FILM** 'De Kannibalen' (1988), een film over een vrouw die verliefd is op een mens-machine, in Stuc, toeg. 100/130.
 24.00 u **FILM** 'A Bout De Souffle' (1959), een film van Godard over de liefde tussen een Fransman en een Amerikaanse en over de obsessie voor de dood, in Studio 1, toeg. 160, org. Stuc ism Studio.

DONDERDAG

14.00 u **OPTOCHT** Stelkloptocht door Leuven, studenten uitien hun ongenoeven over de gevolgte ontwikkelingspolitiek, samenkomst aan Ladeuzeplein, org. 11.11.11-studenten.
 19.00 u **KONFERENTIE** over 'Urgentiegeneeskunde anno 1991: een nieuwe discipline', door H. Deloos, in Grote Aula (MT).
 20.00 u **KONCERT** Het Symfonisch Orkest Lemmensinstituut olv Edmond Savoniers brengt werken van Dvorak, Debussy, Arutjunian..., in Lemmensinst., Herestr. 52, toeg. 200, org. Conferencing van het Lemmensinstituut.
 20.00 u **KONCERT** van Johan Verminnen met 'Volle Maan', in Stadsschouwburg, toeg. 500, org. Vriendenkring 2000.
 20.00 u **LEZING** Irène Koenders (vertaalster en redactrice voor de Portugese literatuur bij uitgeverij De Prom) zal het hebben over de Portugese literatuur, in CC Oratorienhof, org. Maseerelfonds.
 20.00 u **TEATER** 'Het is nieuwe maan en het wordt aanzienlijk frisser' en 'Witold Maagdelijkheid', twee nieuwe producties van Stan die samen worden vertoond, in Soetezlaal, Arenbergstr., toeg. 220/300, org. Stuc.
BIOS 13/11 om 22.00 u: Doop-TD, met tot 23.00 goedgekore konsumpties, in Albatros, ink. 50/70.
EKONOMIKA 4/11 om 20.00 u: Bestuursvergadering, in Ekobar, 5/11 om 18.00 u: Kontaktdag voor eindejaars, in MSI, 6/11 om 20.00 u: Kabaretavond, in PDS, 7/11 om 18.00 u: Kontaktdag voor eindejaars, in MSI, 7/11: Wielerronde Dulci.
HISTORIA 4/11 om 20.00 u: Video-avond, in permanentie, 6/11 om 22.00 u: Volleybal, in Rijschoolstraat, 7/11 om 22.00 u: Doopluif, in Isol.
KATECHETIKA 5/11 OM 20.00 u: tweede kant organi-seert Welkomstshow, in MT 22.
ROMANIA 5/11 om 17.30 u: Doop, aan MSI, 5/11 om 22.00 u: Fuif: Partouse 2, in Lido.
WINA 4/11 om 22.00 u: Kwak-td (Dooptd), in Albatros, 5/11 om 20.00 u: Presidiumsvergadering, in Wina-kelder, 6/11 om 22.00 u: Wina-bar, in RC bar Cité.

20.00 u **VIDEO-AVOND**, in Blijde Inkomststr. 106, toeg. gratis, org. Liberaal Vlaams Studentenverbond.
 20.30 u **FILM** 'De Kannibalen' (1988), een film over een vrouw die verliefd is op een mens-machine, in Stuc, toeg. 100/130.
 20.30 u **FILM** 'Longtime Companion' (1989), een Amerikaanse film bekoord met de Golden Globe Award, in Tiensevest 58, toeg. gratis, org. Pieter Couterelslichting.
 20.30 u **KONFERENTIE** Prof. J. Schotte over de Zin en Onzin van de Borderline-Diagnose, in Mechelsestrat. 84, org. Psycho-sociaal centrum van Leuven.
 20.30 u **LITERAIR PROGRAMMA** 'En nu serieus', een literair programma met Marcel Vanthilt, Hugo Matthysen, Tom Lanoye, Herman Brusselmanns en vele anderen, in Aud. Minnepoort.
 22.30 u **FILM** 'Nee, of de ijdele roem van het bevelen' (1990), een film over de geschiedenis van Portugal en zijn volk, in Stuc, toeg. 100/130.
 24.00 u **FILM** 'A Bout De Souffle' (1959), een film van Godard over de liefde tussen een Fransman en een Amerikaanse en over de obsessie met de dood, in Studio 1, toeg. 160, org. Stuc ism Studio.

VRIJDAG

20.00 u **TEATER** 'Het is nieuwe maan en het wordt aanzienlijk frisser' en 'Witold Maagdelijkheid', twee nieuwe producties van Stan die samen worden vertoond, in Soetezlaal, Arenbergstr., toeg. 220/300, org. Stuc.
 20.30 u **FILM** 'De Kannibalen' (1988), een film over een vrouw die verliefd is op een mens-machine, in Stuc, toeg. 100/130.
 20.30 u **FILM** 'Desert Hearts' (1985), een Amerikaanse film van Donna Deitch, in Tiensevest 58, toeg. gratis, org. Pieter Couterelslichting.
 22.30 u **FILM** 'Mon Cas' (1986), een film van Manoël De Oliveira over een toneelstuk dat niet kan worden opgevoerd omdat de scène wordt bezet door een indringer die zijn zaak wil voorleggen aan het publiek, in Stuc, toeg. 100/130.
 24.00 u **FILM** 'A Bout De Souffle' (1959), een film van Godard over de liefde tussen een Fransman en een Amerikaanse en over de obsessie met de dood, in Studio 1, toeg. 160, org. Stuc ism Studio Filmteaters.

ZATERDAG

10.00 u **FILM** 'Le soulier de satin' (1985), een film van Manoël De Oliveira over twee geïllende die als afgezanten van de kroon van Spanje van elkaar gescheiden raken, in Stuc, toeg. 180/220.
 20.00 u **OPTREDEN** 'Napalm Death', in Lido.
 20.30 u **FILM** 'Nee, of de ijdele roem van het bevelen' (1990), een film over de geschiedenis van Portugal en zijn volk, in Stuc, toeg. 100/130.
 24.00 u **FILM** 'A Bout De Souffle' (1959), een film van Godard over de liefde tussen een Fransman en een Amerikaanse en over de obsessie voor de dood, in Studio 1, toeg. 160, org. Stuc ism Studio.

ZONDAG

20.30 u **BENEFIEKONCERT** naar aanleiding van 5 jaar Libra- Kamerkoor, met op het programma werken van Bach, Kuhnau en Martinelli, tvv. de Oudervergadering Nierdalyse en transplantatie voor kinderen (UZ Gasthuisberg), in St.-Geertruiker, Sint-Geertrui-abdij, toeg. 200/250, org. Libra-Kamerkoor.
 24.00 u **FILM** 'A Bout De Souffle' (1959), een film van Godard over de liefde tussen een Fransman en een Amerikaanse en over de obsessie met de dood, in Studio 1, toeg. 160, org. Stuc ism Studio.
MAANDAG
 20.30 u **TEATER-KONCERT** Jan De Wilde en Prima La Musica verzorgen een optreden met violen, altviolen, cello en kontrabas, in Stadsschouwburg, org. CC Leuven.
 21.00 u **FILM** 'Il Bacio Di Tosca' (1984), een film van Daniel Schmidt over een rusthuis waar operatoren en muzikanten hun laatste levensjaren doorbrengen in een imaginair en wereldvreemde steer, in Stuc, toeg. 100/130, org. Stuc.
 23.15 u **FILM** 'Il Bacio Di Tosca' (1984), in Stuc, toeg. 100/130, org. Stuc.
 24.00 u **FILM** 'A Bout De Souffle' (1959), een film van Godard over de liefde tussen een Fransman en een Amerikaanse en over de obsessie met de dood, in Studio 1, toeg. 160, org. Stuc ism Studio.

"Bij de lotgenotes lagen de kinderen meestal op de lippen."

(Foto Christine Capeau)

Annemie Van Winckel, haar lotgenotes en keien

Rode oortjes van antikonceptie

Twee jaar geleden schreef Annemie Van Winckel 'Lotgenotes'. In dit boek interviewde zij 32 vrouwen die samen met haar moeder, vlak voor de Tweede Wereldoorlog, in de klas hadden gezeten. Deze vrouwen uit het internaat van 's Gravenwezel leidden een anoniem leven, dikwijls in hun gezin. Eenmaal getrouwd of kinderen gekregen moesten zelfs de actieven - meestal verpleegsters of schooljuffrouwen - thuis blijven. Als ze een winkel uitbaatten, dan stond die nooit op hun naam, maar op die van hun echtgenoot. Zij bleven helpsters, en dus zonder beroep en zonder pensioen. Als aanvulling op dit pessimistische 'Lotgenotes' verschijnt op 7 november het nieuwste boek van Annemie Van Winckel, 'Keien in de vijver'.

In 'Keien in de vijver' komen twaalf vrouwen aan bod uit dezelfde periode (geboren tussen 1920 en 1931) die het wel 'maakten'. Zij traden op de voorgrond in de politiek, de vakbond, de media en de cultuur, zij het vaak op latere leeftijd. Het aantal politieke vrouwen in het boek is aanzienlijk. De bekendste is Paula D'Hondt, vroeger smalend 'Tante Post' genoemd, nu Koninklijk Kommissaris voor het Migrantenbeleid. Verder interviewde Van Winckel twee Europarlementleden: Rika de Backer (CVP) en Marijke van Hemeldonck (SP). Ook Lucienne Herman-Michiëlsens (PVV, bekend van de abortuswet) en van de wet op de verspreiding van de voorbehoedsmiddelen), Rika Steyaert (19 jaar werkzaam in het KAV en nu ere-volksvertegenwoordiger) en Puck Algoed (ex-burgemeester van Sint-Genesius-Rode) komen aan bod.

Emma Vorlat vertegenwoordigt de universitaire wereld. Als groepsvoorzitter Humane Wetenschappen is zij de hoogst geplaatste vrouw aan de KU Leuven. Sara Massellang voerde binnen het ACV tientallen jaren het woord in naam van de vrouwelijke werknemers. Vanuit de culturele wereld wordt Jeanne Brabants geïnterviewd. Zij richtte een aantal balletscholen op en is bovendien voorzitter van Klapstuk Leuven. Lydia Deveen-De Pauw is op dit ogenblik directeur van het Centrum voor Vrouwenstudies aan de VUB. Denise de Weerd is hoofd van de Koninklijke Bibliotheek. Paula Semers ten slotte werkt sinds 1944 bij de BRTN en was daar ondermeer productieleider. De twaalf 'Keien in de Vijver' hebben het dus gemaakt.

Veto: In 'Lotgenotes' komen vrouwen aan bod die in de anonimiteit bleven, in het tweede boek 'Keien in de vijver' worden vrouwen geïnterviewd die het wel 'maakten'. Wat is dat: 'het maken'?

Van Winckel: «Ik heb voor geslaagd zijn of niet een maatschappelijk criterium gehanteerd. Stellen dat de vrouwen uit 'Lotgenotes' niet geslaagd zijn, is vrij kru. De vrouwen uit 'Keien in de vijver' zijn geslaagd in de *common sense* van het woord. Zij hebben een loopbaan uitgebouwd. Dit is een willekeurige en eventueel betwistbaar criterium. Ik vond het wel belangrijk om een aantal politieke vrouwen in het boek op te nemen die binnen hun partij op de

voorgond traden en die bij het brede publiek bekend zijn.»

Veto: De vrouwen uit 'Lotgenotes' maakten geen opvallende carrière, de twaalf 'Keien' wel. Waren zij dan uitzonderlijk knapper, slimmer, rijker, leper...?

Van Winckel: «Ik merk een aantal verschillen, die toch wel een belangrijke rol gespeeld hebben. De vrouwen die een loopbaan uitbouwden kwamen niet per se uit rijke gezinnen. Er was wel een brede maatschappelijke interesse binnen het gezin. De kinderen werden als het ware voorbereid om over een aantal thema's mee te praten. Bovendien volgden de 'Keien' zonder uitzondering Algemeen Onderwijs, en werden zij zo voorbereid om verder te studeren. De 'Lotgenotes' volgden Beroepsopleiding en Huishoudschool. Zij waren afgesneden van verdere studies.»

«De 'Keien' waren trouwens niet alleen verstandig, maar ook bijzonder taie vrouwen. Taier dan hun mannelijke collega's. Frappant is wel dat van de twaalf vrouwen die ik interviewde, er tien niet bij zusters op school zaten. Dat is uitzonderlijk, want het lager en middelbaar onderwijs voor meisjes werd voor een groot deel door zusters gerund. Alleen Paula D'Hondt en Sara Massellang zijn productieve van een *nonnenschol*. Het is merkwaardig dat zelfs vrouwen van de kristelijke zui, denk aan Rika de Backer en Rika Steyaert, weliswaar aan een katholieke school studeerden, maar dan wel een zuster zusters. Zij kregen dus niet de boodschap mee dat het belangrijkste voor een meisje een gezin en kinderen zijn. Een boodschap die de 'Lotgenotes' naar eigen zeggen met de paplepel ingegoten werd.»

Veto: Het opvoedingsmodel binnen het gezin speelde in die tijd blijkbaar een belangrijkere rol dan de schoolse opvang, of vergisten we ons?

Van Winckel: «Bij de succesvolle vrouwen zien we inderdaad een sterke moederfiguur die hen stimuleerde. Het is nochtans niet alleen die moederfiguur die bepalend was. In het leven van Paula D'Hondt speelde de grootmoeder, een kleurrijk figuur trouwens, een belangrijke rol. En Rika de Backer kreeg een belangrijke stimulans van haar grootmoeder. De 'Lotgenotes' daarentegen zaten vroeg op internaat, zij hen speelde de moederfiguur dus een minder cruciale rol.»

«Bij de 'Lotgenotes' is er een belangrijke rol voor de de Kerk weggelegd. Dit is niet toevallig: het gros van deze vrouwen woonde immers op het platteland. De invloed van de Kerk was daar aanzienlijk. Bij de 'Keien' is de rol van de Kerk nooit een absolute prioriteit geweest. Alhoewel er bij hen ook een aantal praktiserende katholieken zijn, bijvoorbeeld Emma Vorlat. Zij is echter eerder in emancipatorische zin met de Kerk bezig: vrouwen moeten aanspraak kunnen maken op een aantal functies in de Kerk.»

Veto: Vandaag wordt dikwijls de spreekwoordelijke 'dubbele dagtaak' van de werkende vrouw centraal geplaatst: de vrouw die zowel buitenshuis en binnenshuis haar taken te vervullen heeft. Hoe vertiep deze combinatie bij de 'Keien'? Hadden zij geen gezin en geen kinderen, of waren zij ook hierin 'supervrouwen'?

Annemie Van Winckel: «De 'Keien' hadden een gezin, en dikwijls zelfs een paar kinderen. Zij gingen echter anders met hun kinderen om. Wanneer je met de 'Lotgenotes' praat, zijn zij na tien minuten al over hun kinderen bezig. Bij de 'geslaagde' vrouwen moet je expliciet naar de kinderen vragen. Zij gaan er zelf niet spontaan over vertellen. Het gezin en de kinderen zijn niet prioritair in een gesprek. Bij de 'Lotgenotes' lagen de kinderen meestal op de lippen. Er werd wel op ons gezeten: wij, dochters van de 'Lotgenotes' kregen een strikte en conservatieve opvoeding. Wanneer wij iets mispeuterden, waren zij er als de kippen bij.»

«Het tijdsbesef en het plichtsgevoel ligt anders bij beide groepen vrouwen. De 'Keien' lieten zich helpen. Zij konden zich een gevoelente van een hulp in het huishouden permitteren. Hun kinderen werden goed verzorgd. Het is dan ook merkwaardig dat deze vrouwen toch met een schuldgevoel blijven zitten.»

«Zo blijven Paula D'Hondt en Marijke Van Hemeldonck zich afvragen of hun loopbaan en de bijkomende afwezigheid wel goed waren voor de opvoeding van hun kinderen - ook al verzekeren de kinderen van Paula D'Hondt dat ze niks gemist hebben. Het is blijkbaar eigen aan vrouwen om zich daar zorgen om te blijven maken. Bij mannen is dit niet het geval, lijkt mij. Tindemans, Verhofstadt of Martens, die staan daar veel minder bij stil.»

«Mijn generatie vrouwen zit ten dele ook nog met dit schuldgevoel. Vooral wanneer er iets mis gaat, worden vrouwen gekonfronteerd met de vraag of ze niet beter thuis zouden blijven. Mannen zullen zich deze vraag waarschijnlijk ook stellen. Volgens mij bekijken zij het echter veel rationeler. De band tussen vrouw en kind en man en kind is anders. Ik heb dit lang niet willen bekennen. Ik was daarin namelijk nogal radikaal: tussen mannen en vrouwen zijn - buiten de biologische - geen andere verschillen. Hoe ouder ik word, hoe meer ik moet

bekennen dat er een verschil is. Dit verschil betekent niet dat een van beide ouder-kind-relaties beter is. Ze zijn wel anders.»

Veto: Geen van beide groepen vrouwen zocht directe aansluiting bij de feministische beweging rond het begin van de jaren zeventig. Enkelen, zoals Paula D'Hondt en Rika de Backer, distantiëren zich zelfs hiervan. Zij maakten nochtans de opkomst van die tweede feministische golf volledig mee.

Van Winckel: «Het is een vraag die mij ook sterk bezig houdt. Welke fouten zijn er binnen de vrouwenbeweging gemaakt in de jaren zeventig? De fouten zijn voor een stuk te wijten aan image-building. Voor de 'Lotgenotes' waren de Katholieke Arbeidersvrouwen (KAV) vooral belangrijk: hier konden zij andere vrouwen ontmoeten en samen iets doen. Voor hun dochters, de jonge feministen uit de jaren zeventig, was dit niet belangrijk. Onze generatie voelde niet aan dat er bij de klassieke generatie ook wel wat aan het broeden was. Er werden dus ook geen linken gelegd met KAV, Socialistische Voorzitzende Vrouwen (SVV) en de Boerinnenbond. Ook het KAV zelf stond eerder huiverachtig tegenover de Dolle Mina's. Achter het ideeëngoed kon het KAV-kader zich wel scharen, maar zij vreesden dat zij dit nooit bij de achterban zouden kunnen aankaarten.»

«De abortuskwesitie werd het grote breekpunt. Dat kwam vooral op de Vrouwendagen tot uiting: KAV en ACV zijn toen afgehaakt. Achter de schermen probeerde men een compromis te bereiken, maar zonder resultaat. Hadden de vrouwelijke parlementarissen een parlementaire commissie een voorstel over de partijen heen kunnen formuleren, dan was de abortuskwesitie eind van de jaren zeventig van de baan geweest. Men had dan een poging kunnen doen om rond dit voorstel de bijna 500.000 vrouwen van het KAV te mobiliseren. Later was de vorming van zo'n vrouwencommissie en een compromis niet meer mogelijk. De standpunten van ondermeer de CVP werden steeds radicaler. Het debat kende een polarisering.»

Veto: Schrok de hevigheid van de feministische beweging en van de Dolle Mina's een aantal van de vrouwen af?

Van Winckel: «Inderdaad, maar dikwijls leeft bij deze vrouwen een verkeerd beeld. Het verbaast mij welk beeld er bijvoorbeeld bij Paula D'Hondt leeft over de feministische golf bij de jonge vrouwen van toen. Zij vond deze beweging zeer ekstrēm en fel overdreven. Wij ervoerden dat niet zo. Het vrijgevochten beeld was trouwens grotendeels *show*. Wij luisterden evenzeer met rode oortjes naar voordrachten over antikonceptie, wij kenden daarvan ook niet zoveel.»

«Behalve Paula Semers geeft niemand toe dat hun carrière gestimuleerd werd vanuit de vrouwenbeweging. Hun distantiëring lijkt vooral politieke beweegredenen te hebben: de vrouwenbeweging staat als 'links' geboektstaafd. De eerste vrouw binnen de CVP die echt aansluiting zocht bij de vrouwenbeweging was Miet Smet.»

«D'Hondt verwijt de vrouwenbeweging trouwens dat ze niet weten hoe 'politiek' werkt. Van de beweging uit kwam er geen terugkoppeling naar het parlementaire werk. Binnen het Vrouwen Overleg Komitee (Vok) wordt hierover reeds jaren gediscussieerd: Hoe lobby je bij parlementsleden? Lobby je sowieso wel? En wie maakt daar dan tijd voor? De vrouwenbeweging heeft het spel duidelijk niet in de vingers, zoals bijvoorbeeld de boeren dat wel hebben.»

«Dit boek is dan ook gedeeltelijk geschreven voor de jongere generatie. Zij kunnen zich dikwijls niet voorstellen dat vroeger een aantal vrouwen het ver schopten. Ik wil in 'Keien in de vijver' de vrouwen beschrijven die mee de overgang naar vrouwenemancipatie maakten, niet eens lang geleden. Wat mannen over vrouwen schrijven, bijvoorbeeld in geschiedenisboeken, is zeer minimaal. Niet alleen in geschiedenisboeken vind je fouten. Het laatste boek van Hugo De Ridder, 'Omtrent Wilfried Martens', kent bijvoorbeeld ook enkele belangrijke onvolledigheden. Bij de biografie van Rita Mulier is De Ridder onvolledig en soms gewoonweg fout. Bovendien vermeldt hij bij de functies van Miet Smet wel het Staatssecretariaat van Milieu, maar niet dit van Emancipatie. Dat is de spot drijven met de helft van de bevolking. Ik kan me daar soms bijzonder kwaad in maken.»

Karine Geukens
Ria Vandermaesen

Op donderdag 7 november om 20.00 u. praat Annemie Van Winckel met Paula d'Hondt, Rika de Backer en Marijke Van Hemeldonck. Deze avond zal doorgaan in het Oratorienhof, Mechelsestraat 111 in Leuven.